

KOTKA, KOTKANSAARI

SATAMAKADUN JA RUUKINKADUN KULMAUS
TONTIT 285- I-7-5 JA 285-I-7-7

KAUPUNKIARKEOLOGINEN KOEKAIVAUS
4.7.-21.7. 2011

Kaivauskertomus

FM Marita Kykyri

Kymenlaakson museo

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT:

Tutkimuskohde:	Kotka, Kotkansaari
Kaupunginosa, kortteli, tontti:	285-I-7-5 Ruukinkatu 15 ja 285-I-7-7 Ruukinkatu 13/Vuorikatu 2
Tutkimuksen laatu:	Kaupunkiarkeologinen koekaivaus
Kohteen ajoitus:	1790-2000-luku
Peruskarttalehti:	PK 3023 12 KOTKA
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo 670659, ikoo 349723
Maanomistaja:	Kotkan kaupunki, Steveco Oy
Tutkimuslaitos:	Kymenlaakson museo
Kaivausjohtaja:	Marita Kykyri
Kenttätyöaika:	4.7.-21.7. 2011
Tutkitun alueen laajuus:	n. 120 m ²
Tutkimuksen kustantaja ja tutkimuskustannukset:	Kotkan kaupunki n. 16.000 e
Esinelöydöt ja säilytyspaikka:	KM 38989:1-42; Kansallismuseo
Valokuva-aineisto ja sen säilytyspaikka:	YLEV51882:1-64 (mustavalko-negatiivit), YLEV51883:1-135 (diapositiivit), Kymenlaakson museon valokuva-arkisto
Kaivauskertomuksen sivumäärä:	s. 52
Kaivauskertomuksen liitteet:	4 kpl ja 21 liitekarttaa
Kaivauskertomuksen kopiot:	Museovirasto Helsinki sekä Haminan toimipiste, Kotkan kaupunki kaupunkisuunnittelu kaavoitus, Kymenlaakson museo
Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka:	Kymenlaakson museon arkisto
Aiemmat tutkimukset:	Kaupunkiarkeologinen inventointi 2007. Päivi Hakanpää. Museovirasto.
Arkistoitu kirjeenvaihto:	Museoviraston tutkimuslupa: Dnro: 030/302/2011 10.6. 2011, Museoviraston lausunnot: Dnro: 299/303/2011 9.6. 2011 sekä Dnro: 420/303/2011 11.8. 2011.

TIIVISTELMÄ:

Marita Kykyri

Kymenlaakson museo suoritti heinäkuussa 2011 kolmen viikon pituiset koekaivaukset Kotkansaarella Satamakadun ja Ruukinkadun kulmauksessa sijaitsevilla kahdella tontilla (285-1-7-5 ja 285-1-7-7). Alueen kaupunkiarkeologinen tutkimus liittyi valmisteilla olevaan asemakaavamuutokseen, jonka yhteydessä mainituille tonteille on suunniteltu rakennettaviksi seitsemänkerroksisia asuintaloja.

Kaavamuutoksen kohteena olevat tontit on Museoviraston rakennushistorian osaston suorittaman Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä vuonna 2007 luokiteltu koillisosaltaan 2-luokan kohteiksi. Inventoinnin yhteydessä tehdyn selvityksen mukaan tonttialueilla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku) kulttuurikerroksia ja/tai rakenteita. Asian selvittämiseksi edellytti Museovirasto alueella ennen rakennustöitä suoritettavia arkeologisia koekaivauksia, joiden tutkimustulosten perusteella otettaisiin kantaa mahdollisten arkeologisten jatkotutkimusten tarpeellisuuteen tonteilla. Museovirasto ja Kymenlaakson museon sopivat keskenään siitä, että viimeksi mainittu vastaisi kesän koekaivausten suorittamisesta.

Koekaivausten yhteydessä tontin piha-alueelle kaivettiin pääosin koneellisesti neljä 1,4-2 m:n levyistä ja 7-30 m:n pituista koeojaa, joista paljastuneet kerrokset ja rakenteet dokumentoitiin. Ojien kaivun yhteydessä kävi ilmi, ettei vanhoja kulttuurikerroksia ja rakenteita ollut säilynyt kuin tontille 1-7-5 kaivetun koeoja 1 NW-pään alueella. Ruotsinsalmen aikaisten kerrosten lisäksi paikalta löytyi myös kahden samaan aikakauteen liittyvän rakennuksen perustukset. Nämä edellyttävät mainitulla tontilla arkeologisia jatkotutkimuksia, joita tullaan suorittamaan paikalla jo kesällä 2012.

Tutkituilta tonteilta löytynyt arkeologinen esineistö oli määrällisesti vähäistä ja ajoitukseltaan pääasiassa vasta Kotkan kaupungin historiaan liittyvää. Ruotsinsalmen aikaisten rakennusjäännösten yhteydestä paljastuneista kerroksista löytyi kuitenkin myös vanhempia löytöjä, joista voi mainita slaavilaisen keramiikan, posliinin, fajanssin, taso- ja pullolasin sekä liitupiipun varsien katkelmat.

SISÄLLYSLUETTELO:

1. JOHDANTO	5
2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA	7
3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT	12
4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY	14
5. KAIVAUSHAVAINNOT - KERROKSET JA RAKENTEET	15
5.1. KOEOJA 1 NW-OSA	15
5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia	16
5.1.2. Rakenteet	20
5.2. KOEOJA 1 SE-OSA	24
5.2.1. Kerrokset ja stratigrafia	24
5.2.2. Rakenteet	29
Yhteenveto koeoja 1	32
5.3. KOEOJA 2	33
5.3.1. Kerrokset ja stratigrafia	33
5.3.2. Rakenteet	38
Yhteenveto koeoja 2	40
5.4. KOEOJA 3	40
5.4.1. Kerrokset ja stratigrafia	40
Yhteenveto koeoja 3	43
5.5. KOEOJA 4	44
5.5.1. Kerrokset ja stratigrafia	44
Yhteenveto koeoja 4	47
6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO	47
7. YHTEENVETO	49
8. LÄHDELUETTELO	
8.1. Painamattomat lähteet	50
8.2. Painetut lähteet	51
8.3. Sanomalehdet	52
9. LIITELUETTELO	52

1. JOHDANTO

Kymenlaakson museo suoritti Kotkansaaren Ruukinkatu 15 (285-1-7-5) sekä Vuorikatu 2 /Ruukinkatu 13 (285-1-7-7) tonteilla kolmen viikon pituiset koekaivaukset 4.7- 21.7. 2011 välisenä aikana. Arkeologiset tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi siinä yhteydessä kun Museovirasto vastatessaan Kotkan kaupungin kaupunkisuunnittelun lausuntopyyntöön kaavaan 0311 liittyen edellytti, että kaava-alueella tulee alueen arkeologisen mielenkiinnon vuoksi suorittaa riittäviä arkeologisia tutkimuksia ennen rakennustöiden aloittamista (Osallistumis- ja arviointisuunnitelma kaava numero 0311/2011; Museoviraston lausunto Dnro:299/303/2011 9.6. 2011).

Kuva 1: Kaivaustonttien I-7-5 ja 1-7-7 sijainti Kotkansaarella.

Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Asemakaavamuutoksen kohteena olevista tonteista on tonttien 1-7-4 (Satamakatu 1), 1-7-5 (Ruukinkatu 15) sekä 1-7-7 (Vuorikatu 2/Ruukinkatu 13) koillisosan alueet luokiteltu Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä 2-luokan kohteiksi, joissa voi mahdollisesti sijaita Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku) kulttuurikerroksia ja rakenteita (Hakanpää 2007:58-59). Museovirasto ja Kymenlaakson museo sopivat toukokuussa 2011, että museo vastaisi mainittujen tonttien koekaivauksista kuluneen kesän aikana (Museoviraston tutkimuslupapäätös Dnro: 030/302/2011 10.6. 2011).

Koekaivausten yhteydessä heinäkuun kolmen viikon aikana tonteille 1-7-5 ja 1-7-7 kaivettiin koneellisesti neljä ojaa, jotka dokumentoitiin piirtämällä, valokuvaamalla sekä kirjallisin muistiinpanoin. Viereisellä Satamakatu 1:n tontilla (1-7-4) ei alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen ollut mahdollista suorittaa koekaivauksia, lähinnä kenttätöiden yhteydessä ilmenneiden työtekniisten ongelmien vuoksi. Tontin NE-pään sijainti aivan kadunkulmauksessa ja sen rajoittuminen käytössä olevaan jalkakäytäväalueeseen tekivät kaivutyön toteuttamisen liian vaikeaksi.

Kaivettujen ojien leveys vaihteli välillä 1,4-2 m ja niiden pituus välillä 7-30 m. Pisin ojista (n:o 1) kaivettiin viereisen Ruukinkadun suuntaisesti NW-SE-suuntaan tonttien 1-7-5 ja 1-7-7 lävitse, ja toiseksi pisin (n:o 2) sitä kohtisuoraan suuntaan NE-SW tonttien NE-osan halki. Näiden lisäksi tontin 1-7-7 SE-sivustalle kaivettiin NE-SW-suuntainen oja (n:o 3) ja samansuuntainen oja tontin 1-7-5 NW-sivustalle (n:o 4). Lukuun ottamatta koeoja 1 NW-pään aluetta, josta löytyi Ruotsinsalmen aikaisia rakennusjäännöksiä sekä kerroksia, ei muualta tonttien alueelta tavattu kuin myöhäisiä, vasta Kotkan kaupungin aikaisia kerroksia ja rakenteita.

Koska asemakaavan muutosalueen pohjoisosasta paljastui Ruotsinsalmen aikaisia rakenteita ja kulttuurikerroksia, edellytti Museovirasto elokuussa 2011 koekaivausten jälkeen antamassaan lausunnossa tontin 1-7-5 alueella suoritettavia arkeologisia jatkotutkimuksia ennen tontin rakennustöiden aloittamista. Museovirasto katsoi lausunnossaan tarpeelliseksi suorittaa tutkimuksia myös kesällä 2011 tutkimatta jääneen tontin 1-7-4 alueella (arkeologinen valvonta kaivutyön yhteydessä). Sen sijaan tontin 1-7-7 alueella suoritettujen arkeologisten koekaivauksien katsottiin riittäviksi, eikä tontin maankäyttösuunnitel-mille katsottu enää olevan muinaismuistolain (295/1963) asettamaa estettä (Museoviraston lausunto Dnro: 420/303/2011 11.8. 2011).

Heinäkuun 2011 aikana tehtyjen arkeologisten koekaivausten yhteydessä suoritettua mittausdokumentoinnista sekä kaivausten kirjallisista muistiinpanoista vastasivat tutkimusapulainen Laija Simponen ja allekirjoittanut yhdessä. Koekaivauksiin liittyvien kenttäkarttojen piirtämisestä vastasi tutkimusapulainen sekä valokuvaamisesta pääasiallisesti allekirjoittanut. Arkeologisiin tutkimuksiin liittyvät yleiset kartoitus- ja mittaus työt suorittivat mittausetumiehet Meri Rautiainen ja Jouni Koho sekä mittausmies Pentti Siiskonen Kotkan kaupungin kaupunkimittauksesta. Tontilla suoritettua konekaivauksia vastasi puolestaan Kotkan kaupungin konekeskus.

Kaivausten jälkityöt suoritettiin kahdessa vaiheessa. Tutkimusapulainen Laija Simponen vastasi koekaivauksiin liittyvien kenttäkarttojen puhtaaksi piirtämisestä elo-syyskuussa 2011. Allekirjoittanut suoritti kaivausten jälkityöt sen sijaan vasta helmi-huhtikuussa 2012. Niiden yhteydessä hän laati Ruukinkadun varren arkeologisiin tutkimuksiin liittyvän kaivauskertomuksen liitteineen sekä vastasi tutkimuksiin liittyvän valokuva-aineiston luetteloinnista Musketti-tietojärjestelmään (YLEV51882-83; liitteet 1a-b). Lisäksi hän luetteloi kaivausten löytöaineiston Suomen Kansallismuseon kokoelmiin (KM 38989:1- 42; liite 2). Meri Rautiainen työsti koekaivausten mittausaineistot sekä laati niiden pohjalta kaivauksiin liittyvät yleiskartat (kartat n:o 1 ja 2; liite 3). Kymen Sanomat teki haastattelun Satamakadun ja Ruukinkadun kulmauksen koekaivauksiin 2011 liittyen 28.3. 2012, joka julkaistiin Kymen Sanomissa 30.3. 2012 (KySa 30.3. 2012).

2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA

Nykyisen Ruukinkadun varrella sijaitsevien tonttien 285-1-7-5 ja 285-1-7-7 alue esiintyy kartalla ensimmäistä kertaa 1790-luvulla, jolloin se otettiin käyttöön ja rakennettiin osaksi Ruotsinsalmen merilinnoituksen sotasatamaa. Ruotsinsalmen kaupunkimaisen yhdyskunnan synty Kotkansaarelle liittyi Venäjän Katariina II Pietarin suojaksi rakennuttaman linnoitusketjun rakentamiseen, jonka eteläisimmäksi tukikohdaksi tuli Ruotsinsalmen merilinnoitus. Linnoituksen rakentamiseen kuuluneet esityöt aloitettiin vuonna 1790 ja samassa yhteydessä laadittiin myös linnoitukseen liittyvän kaupunkimaisen asutusalueen asemakaava Kotkansaarelle (Airola 1978:10-19 passim).

Ruotsinsalmen asutusalueen asemakaava muodostui suhteellisen väljäksi ja saaren maastonmuotoja noudattelevaksi. Saaren valtaväylänä toimi Kivisalmen sillalta lännestä saaren asutuksen halki koilliseen ja siellä sijaitsevaan sotasatamaan vienyt kivetty tie (Airola 1978:60-61). Tien jäänteitä paljastui puistosaneerauksen yhteydessä nykyisen Sibelius-puiston luoteissivustalta 1990-luvun lopussa (Kotka, Ruotsinsalmi, Piirustus n:o 1/99).

Kotkansaari muodosti Ruotsinsalmen keskuslinnoitusalueen, missä sijaitsivat mm. linnoituksen hallinto- ja muut julkiset rakennukset, päälylystön asunnot, sotilaskasarmit sekä varuskunnan varastot. Nämä oli sijoitettu lähelle satamaa, joka rakennettiin saaren koillisrannalle Härniemen ja Portunlahden väliselle alueelle. Kaupunkimaisesti kaavoitettu asutusalue sijaitsi sotasataman välittömässä läheisyydessä sen länsi- ja lounaispuolella.

Yksityisten asuintalot olivat puurakennuksia, joihin liittyi usein pieni puutarha viljelys-tilkkuineen. Varuskuntaan liittyvät rakennukset olivat nekin linnoitusajan alkuvaiheessa puisia, mutta ajan myötä Kotkansaarella ryhdyttiin rakentamaan varuskunnan käyttöön myös kivisiä ja kaksikerroksisia asuin- ja kasarmirakennuksia (Airola 1978:47; Harjunpää 1978:88). Enimmillään Ruotsinsalmen yhdyskunnassa oli 1800-luvun alussa n. 10 000 asukasta; varuskuntaan kuuluvien lisäksi mm. kauppiaita, pikkuporvareita, postihenkilökuntaa, kalastajia, työläisiä jne. (Harjunpää 1978:89-90).

Nykyisten Ruukinkadun ja Satamakadun risteysalueella sijaitsi Ruotsinsalmen aikaan kolme esikunta- ja yliupseerien rakennusta, jotka oli sijoitettu pohjois-eteläsuuntaiseksi riviksi aivan Härniemen länsirannalle. Rakennukset olivat puisia, kiviperustuksellisia ja kooltaan noin 15x57 m. Eteläisin rakennuksista sijaitsi osittain nykyisten Satamakatu 1 ja Ruukinkatu 15 tonttien alueella, ja rakennuksen koillispuolella sijaitsi varuskunnan käytössä ollut kaivo. Merivoimille kuuluneet rakennukset sijaitsivat sotasatama-alueen luoteisreunalla, ja niistä lounaaseen sekä länteen alkoi Ruotsinsalmen yhdyskunnan asemakaavoitettu alue asuintontteineen. Näillä Härniemen esikunta- ja yliupseerirakennusten läheisyydessä sijainneilla tonteilla asui 1800-luvun alussa laaditun kartan perusteella ennen kaikkea kauppiaita, mutta myös varuskunnan henkilökuntaa ja virkamiehiä (kuva 2).

Suomen sodan ja Haminan rauhan jälkeen vuonna 1809 valtakunnan raja siirtyi, ja Ruotsinsalmen merilinnoitus menetti sotilaallisen merkityksensä. Seurauksena oli varuskunnan ja linnoitusyhdyskunnan tyhjeneminen niin, että 1830-luvulla yhdyskunnassa oli asukkaita Kymin kruununvoudin arvion mukaan enää noin 300 henkeä (Harjunpää 1978: 106). Siviiliväestö koostui vähitellen ainoastaan eläkkeelle jääneestä sotilashenkilökunnasta, leskistä ja orvoista (Palmberg 1938:35). Härniemen kolme esikunta- ja yliupseerirakennusta säilyivät alueella vuoteen 1824, jolloin keskimäinen niistä paloi (VeSa 1824). Kolme vuotta myöhemmin myös eteläisin rakennuksista purettiin (VeSa 1827; kuva 3).

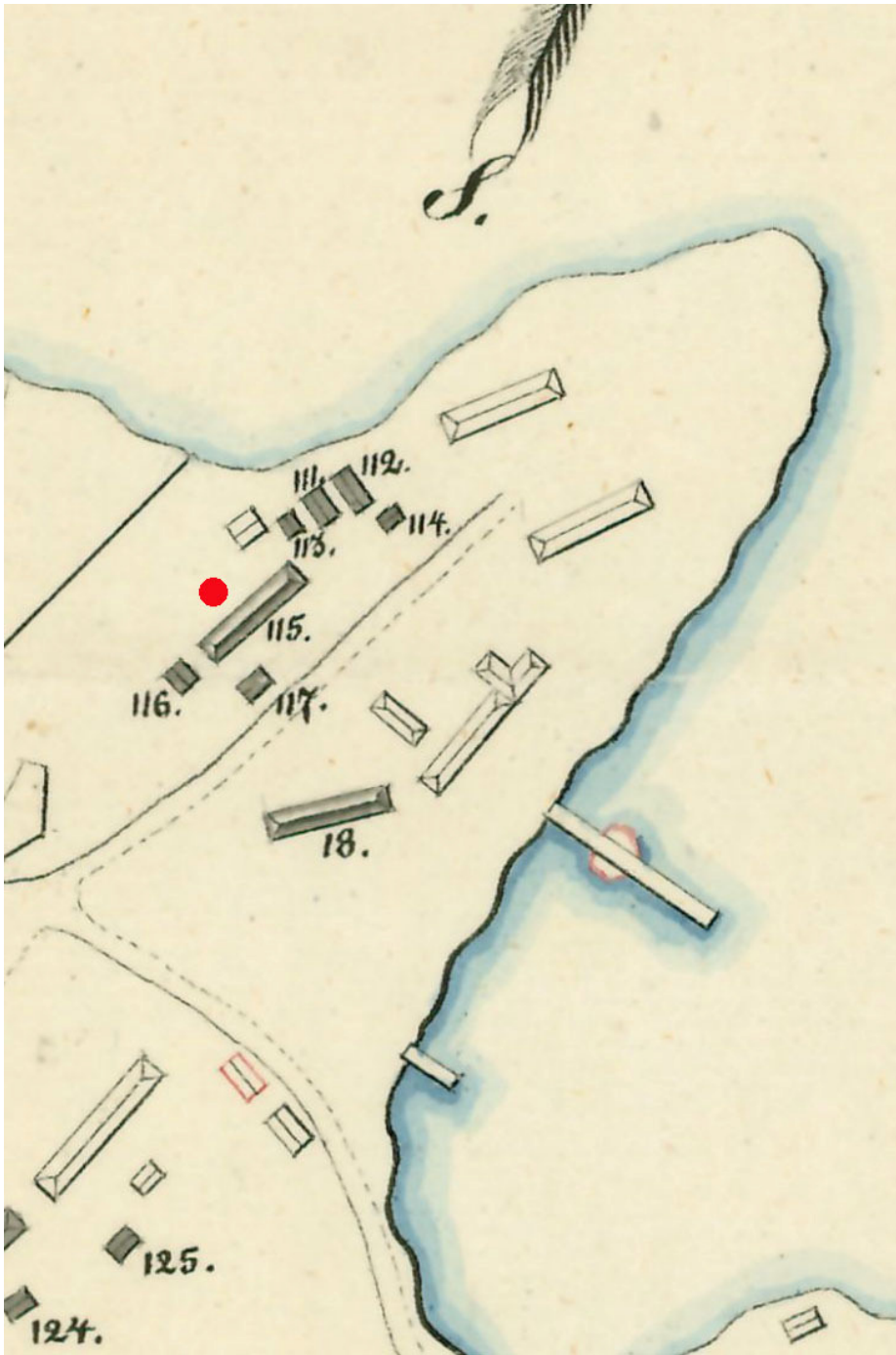

Kuva 2: Kotkansaaren koillisosaa 31.1.1801 päivätyllä kartalla. Kesän 2011 kaivaustontin alueella sijainnut esikunta- ja yliupseerien rakennus on merkitty karttaan punaisella ympyrällä. Sen alapuolella sijaitseva, karttaan b-kirjaimella merkitty vihreä neliö on kaivon paikka, jollainen on merkitty karttaan myös pohjoisimman rakennuksen edustalle.

Rakennusten eteläpuolella kulkevalla N-katkoviivalla on merkitty varsinaisen satama-alueen raja. Muista kartalla näkyvistä rakennuksista voi mainita linnoituksen kommandantin rakennuksen (X), tykistön yleisesikunnan rakennuksen (Y), puiset miehistökasarmit (V) käymälöineen (W) sekä korppuleipomot (C).

Asuintontin omistajia alueella olivat mm. pietarilaisen kauppiaan Mihail Staronkin leski Anna Andrejeva (tontti 1), haminalainen kauppias Fedor Kiselev (tontti 2), kauppias Jakov Vavulin Novotorzhokin kaupungista (tontti 34), pietarilainen kauppias Fedor Tšetšulin (tontti 37), haminalainen kauppias Vasil Naikov (tontti 39), pietarilainen kauppias Esvei Volkov (tontti 40), haminalaiset kauppiaat Vasil Kiselev, Karl Bruun ja Mihail Kuznetsov (tontit 42-44) sekä 2. eskaaderin vanhempi aliuupseeri Ivan Tšernovitski (tontti 35), amiraaliteettiviraston nuorempi aliuupseeri Vasil Grudin (tontti 36), 1. eskaaderin pursimies Aleksei Nikolaev (tontti 38), pappi Jefim Tšetvergov (tontti 41) sekä satamakonttorin registraattori Ivan Striganov (tontti 45).

(Ruotsinsalmen sataman pääsuunnitelma Kotkansaarella vuodelta 1801. Hallitsevan senaatin aktikartat. Hallitseva Senaatti Dno 297/--. Suomen Kansallisarkisto. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin. Käännös venäjältä suomeen: Galina Vangonen 16.10. 2007).

Kuva 3:

Toukokuussa 1827 laadittu kartta, johon on merkitty numeroin ja harmaalla värillä purettaviksi suunnitellut puiset rakennukset. Niiden joukossa on rakennus n:o 115, eteläisin Härniemellä sijainneista esikunta- ja yliupseerirakennuksista, jonka kiviperusta paljastui kesän 2011 koekaivausten yhteydessä.

Mainitun rakennuksen ja kuvassa yllinnä näkyvän pohjoisimman esikuntarakennuksen väliin on keskimäisen rakennuksen palamisen jälkeen vuonna 1824 syntynyt pienempien rakennusten rykelmä, jota nyt odotti purkutuoimio. Purettaviksi oli nyt listattu rakennukset n:o 111: väentupa, 112: hevostalli, 113: vaunuvarasto ja 114: kellari. Esikuntarakennuksen koillispuolella

sijaitsi lisäksi kellari (117) sekä väentupa (116), joista jälkimmäinen sijaitsi välittömästi esikunta- ja yliupseerirakennuksen 115 eteläpuolella. Suunnilleen samalta paikalta paljastui toinen koekaivausten 2011 kiviperustuksista.

(VeSa 1827. Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto. 43 EN Ruotsinsalmi. Kotkan sataman asemakaavan osa. Rakennusten ja kattojen purkamistyöt. Suomen Kansallisarkisto. Käännös venäjältä suomeen: Galina Vangonen 29.2. 2012).

Ruotsinsalmi rakennuksineen rappeutui vuosien saatossa ja maanmittari C.G. Aminoffin vuonna 1844 laatimasta Kotkan ja Kymminlinnan kartasta ja siihen liittyvästä selostuksesta käykin ilmi, että alue oli autioitunut, raunioitunut ja umpeenkasvanut. 1820-luvulla tuhoutuneiden kahden esikunta- ja yliupseerirakennuksen alue Härniemessä oli Aminoffin kartoituksen aikaan käytössä enää peruna- ja kasvimaana, mutta pohjoisin ryhmän

rakennuksista, samoin kuin muutama muukin Ruotsinsalmen aikainen rakennus, löytyy mainitulta kartalta vielä alkuperäiseltä paikaltaan (Karta öfver För detta Kotka och Kymmene-gårds fästningar underlydande Ågors belägne sekä Karta Beskrifning). Lopullinen kuolinisku yhdyskunnalle oli englantilaisten tekemä Krimin sotaan liittynyt hävitysretki, jonka yhteydessä jotakuinkin kaikki Kotkansaarella sijainneet siviili- ja sotilasrakennukset tuhottiin vuonna 1855 (Rosén 1953:71, 79-81).

Kotkan kaupunki syntyi Ruotsinsalmen raunioille, ja keisari Aleksanteri II:n vahvistama perustamiskirja julkaistiin 16.7.1879. Kaupungin synty liittyi kiinteästi 1800-luvun loppupuolen metsäteollisuuden nousuun, jota edesauttoivat puutavaran vilkas kysyntä Euroopassa sekä Suomea koskevat lainsäädännölliset muutokset. Aleksanteri II:n harjoittaman uudistusmielisen talouspolitiikan myötä annettiin vuonna 1857 lupa perustaa höyrysahoja, ja vuonna 1861 sitä seurasi metsäasetus, joka poisti sahaustoimintaa aiemmin rasittaneita rajoituksia. Kaupungin synnyn kannalta keskeinen oli ennen kaikkea vuonna 1868 annettu asetus, joka mahdollisti teollisuuslaitosten perustamisen Kotkansaarelle (Koho 2002:5). Sahoja perustettiin Kotkan alueelle ripeässä tahdissa ja 1870-luvun puoliväliin mennessä niitä oli alueella jo 9 kappaletta (Hultin 1904: 47-51 passim.).

Kotkansaaren ensimmäinen ”kaupunki”asemakaava laadittiin jo ennen varsinaisen kaupungin perustamista vuosina 1866-67. Kyseessä on insinööri Konrad Reuterin ”Kotkan esikaupungista” laatima kaavasuunnitelma, jolle on merkitty myös Ruotsinsalmen aikaisia rakennuksia (Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmene socken och häräd af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67 af C. Reuter). Näiden joukossa on myös eteläisin Härniemen kolmesta esikunta- ja yliupseerirakennuksesta, jonka kivijalka on ikuistettu kaavan uusien katujen, Alexandersgatanin (nykyinen Satamakatu) ja Upplagsgatanin (nykyinen Ruukinkatu), kulmauksessa sijaitseville tonteille. Kahden muun esikunta- ja yliupseerirakennuksen paikkaa kartalla osoittaa enää epämääräinen kivirykelmä edellä mainitun rakennuksen pohjoispuolella (kuva 4). Senaatin vuonna 1868 vahvistamaa (Saarinen 2008:22) kaavaa myöhemmässä kartta-aineistossa eivät mainitut rakennukset enää esiinny.

Kotkan ensimmäisen höyrysaahan rakennutti haminalainen kauppaneuvos C.H. Ahlqvist, joka varasi ensimmäiset valtion vuokralle tarjoamat asuin- ja teollisuustontit Kotkansaarella jo vuonna 1870 (Saarinen 1999:320-321). Ahlqvistin vuokraamien asuintonttien joukossa olivat myös ne myöhemmän Ruukinkadun luoteispään kaksi tonttia, joiden alueella eteläisin edellä mainituista Ruotsinsalmen aikaisista esikunta- ja yliupseerirakennuksista oli sijainnut. Kotkan kaupungin vuoden 1844 tonttikirjan mukaan Ahlqvist oli vuokrannut käyttöönsä tontit no: 4 ja 5 kaupungin neljännessä korttelista viideksikymmeneksi vuodeksi (1.1. 1870-1.1. 1920) yhteensä 8 markan vuosivuokraa vastaan (Kotka stads tomtebok 1884).

Mainitut asuintontit samoin kuin niiden kaakkoispuolella sijainneen kolmannen Ruukinkadun varren tontin vuokrasi satamakapteeni Enok Blomqvist vuonna 1902 (Kotka stads tomtebok 1884, Handlingar rörande kronouppbördan i Kotka stad 1898-1901, Kotkan kaupungin henkikirjat 1904-1920). Blombergin itsensä asetuttua näistä ns. välitontille (Ruukinkatu 15), jäivät sen molemmin puolin sijainneet tontit vielä asuttamattomiksi aina 1920- ja 1930-luvuille saakka.

Blomberg rakennutti asuintalonsa piharakennuksineen tontin lounaisosassa sijaitsevan korkean kallion päälle heti tontin vuokrattuaan. Vuonna 1906 saatiin tontille lupa rakentaa tiilistä myös pieni sähkökäyttöinen pumppuhuone. Edellä mainitun rakennuskannan lisäksi tehtiin tontin kallion päällä sijaitsevalle piha-alueelle vievä tie, jonka luoteisreunan muodosti vielä tänäkin päivänä tontilla pystyssä oleva, lohkokivistä ladottu kiviseinä (kuva 5; Rakennuspiirustukset, Ryökkynen 2010).

Kuva 4: Vanhaa Ruotsinsalmen sotasataman aluetta K. Reuterin 1860-luvun lopulla laatimassa asemakaava-suunnitelmassa. Saaren itäranta kaavoitettiin nyt teollisuusalueeksi, minne rakennettiin jo 1870-luvun alkuvuosina ns. Vanha eli Ahlqvistin saha, Norjan saha sekä lasitehdas. Eteläisimmän esikunta- ja yliupseerirakennuksen jäännökset on merkitty karttaan punaisella ympyrällä nykyisen Satamakatu 1:n ja Ruukinkatu 15:n kulmaukseen ja kaava-suunnitelmassa teollisuusalueeksi varattu laaja tontti kirjaimella B nykyisen Ruukinkadun linjauksen koillispuolelle.

(Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och häräd af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67 af C. Reuter. Sisäasiainministeriön kartta-arkisto/Kotkan kartat. Ich* 3. 274:02. Suomen Kansallisarkisto).

Välitontin viereisistä tonteista Satamakatu 1 (1-7-4) sai ensimmäisen isomman rakennuksensa vasta 1930-luvulla, kun Kotkan kaupunki rakennutti sinne puisen uudisrakennuksen, Kotkan sataman työläisten "oleskelutilan". Se valmistui vuonna 1936, mutta jo 1950- ja 1960-lukujen taitteessa rakennus purettiin, ja sen lounaispuolelle samalle tontille rakennettiin tiilistä sataman nosturin käyttäjien versta- ja huoltorakennus. Rakennusta laajennettiin vielä 1980-luvulla, mutta nykyisin se seisoo tyhjiällä tontin luoteisreunalla ja on vain satunnaisessa käytössä.

Välitontinkin rakennuskanta purettiin 1970-luvun alkupuolella, minkä jälkeen kaupungin omistamalle tontille ei ole pystytetty uusia asuinrakennuksia. Tontti on toiminut meidän päiviimme saakka satunnaisena paikoitusalueena sekä kaupungin hiekoitusoran tms. jätteen väliaikaisena keruupaikkana. Sen sijaan välitontin kaakkoispuolella sijaitsevan tontin 1-7-7 Ruukinkadun varrelle vuonna 1922 rakennettu asuinrakennus on vieläkin käytössä, nykyisin kuitenkin enää toimisto- ja varastotiloina (Rakennuspiirustukset, Ryökkyneen 2010).

Kuva 5: Kuvassa keskellä näkyy ns. välitontin (Ruukinkatu 15) laelle vievä ja kivimuurilla tuettu tie. Oikealla näkyy viereiselle tontille (Satamakatu 1) 1950-luvun alussa rakennettu Kotkan sataman nosturin käyttäjien versta- ja huoltorakennus, joka ei enää ole vakituksessa käytössä. NE. KyM/M. Kykyri.

Pitkään asumattomina olleisiin tontteihin liittyen on parhaillaan tekeillä asemakaavamuutos, jonka tavoitteena on mm. selvittää nykyisessä kaavassa satamatoimintojen alueeksi kaavoitetun alueen muuttamista asuin- ja liikerakennusten korttelialueeksi. Kaavamuutokseen liittyvässä luonnoksessa on Satamakadun ja Ruukinkadun kulmauksen tonteille suunniteltu rakennettaviksi pistemäisiä asuintaloja, jotka sisältäisivät myös liike- ja työtiloja (Osallistumis- ja arviointisuunnitelma 2011:3-4; KySa 4.5. 2011, 31.5. 2011, 3.8. 2011, 14.12. 2011).

Ruotsinsalmen aikaisen sotasataman alueella ei ole ennen kesän 2011 koekaivauksia suoritettu arkeologisia tutkimuksia, mutta Ruotsinsalmeen liittyviä kulttuurikerroksia ja rakenteita on löytynyt 2000-luvulla muualtakin Kotkansaaren alueelta. Näistä voi mainita Kotkan Toriparkin rakennustyömaan vuodelta 2005, jonka yhteydessä Kotkan kauppatorin alueelta saatiin esille osa Ruotsinsalmen harjoituskenttää, hirsikaivo sekä kulttuurikerroksia arkeologisine löytöineen (Kykyri 2005). Kesällä 2006 ja 2007 tutkittiin ns. Datariinan tontilla Ruotsinsalmen merisairaalan aluetta, missä yhteydessä löytyivät mm. sairaalan varstorakennuksen perustukset uunirakenteineen (Hakanpää 2006, Koivisto 2007). Keväällä 2011 löytyi puolestaan Korkeavuorenkadun ja Koulukadun kulmauksesta uudisrakentamiseen liittyneen arkeologisen valvontatyön yhteydessä ”kauan etsityn” Ruotsinsalmen aikaisen kuivatuskanavan jäännökset (Kykyri 2011).

3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT

Koekaivausten yhteydessä heinäkuussa 2011 kaivettiin koneellisesti neljä koeojaa, joiden seinämien, pohjan sekä paljastuneiden rakenteiden esiin kaivamisessa ja siistimisessä käytettiin myös pienikokoisempaa kaivausvälineistöä kuten lapiota ja lastaa (kuvat 6-7). Kaivokoneella steriiliin pohjamaahan tai rakenteiden pintaan syvennettyjen ojien yksittäisiä kerroksia ei kaivaustavasta johtuen ollut mahdollista (eikä niiden luonteesta johtuen tarvettakaan) seuloa. Tästä johtuen kerroksissa esiintyviä löytöjä poimittiin tarkasteltaviksi vain satunnaisesti, lähinnä ojien seinämien siistimisen ja dokumentoinnin yhteydessä. Poikkeuksen tähän muodosti kuitenkin koeojan 1 NW-pää, missä kiviperustusten R5 ja R6

välissä sijainneiden, alueen vanhimpien kulttuurikerrosten löydöt otettiin talteen jo kerroksia lastalla poistettaessa.

Kuvat 6 ja 7: Koeoja 1:n NW-pää syvennettiin koneellisesti tasoon, jolla alkoi paljastua muurattun kivirakenteen (R5) pintaa (NW, vas.). Koeojasta 2 tuli konekaivun yhteydessä vastaan tiilistä muurattu viemärikaivo, jonka pohjaa tutkimusapulainen Laija Simponen ja tutkija Ari Ryökkynen ovat kuvassa kaivamassa esiin (oik.,N). Kuva KyM/M. Kykyri.

Koekaivausten yhteydessä tutkitut neljä koeojaa kerroksineen ja rakenteineen dokumentoitiin valokuvaamalla sekä mittakaavaan piirtämällä. Koeojien 1-4 pinnasta ja pohjasta laadittiin tasokartat (mk 1:50), minkä lisäksi ojien 1 ja 2 seinämistä piirrettiin pitkittäis- ja poikkitaileikkauksiin (mk 1:20; kartat n:o 3-20, liite 3). Sen sijaan koeojien 3 ja 4 seinämät dokumentoitiin ainoastaan valokuvaamalla ja muistiinpanoin, sillä seinämät koostuivat kauttaaltaan kerroksista, jotka olivat myöhäisiä ja tutkimusongelman kannalta mielenkiinnostomia. Koekaivauksiin liittyvät arkeologiset havainnot mittaustietoineen kirjattiin kenttätöiden yhteydessä talteen vapaamuotoisin muistiinpanoin ja lomakkein.

Kesän 2011 kaivauksiin liittyvä yleiskartoitus mittauksineen suoritettiin Trimble R8 GPS-laitteella Kotkan kaupungin kaupunkimittauksen toimesta. Koekaivausten yhteydessä mitatut korkeudet vaaittiin pääosin vaaituskoneella (Leica WILD NA 20), ja ne määritettiin N43-korkeusjärjestelmässä. Koekaivausten alkaessa tonteille laadittiin oma koordinaatisto, jonka origona toimi koeoja 2:n W-nurkka. Origossa x:lle annettiin arvo 200 ja y:lle arvo 300 (origo: 200/300), x-koordinaatin kasvaessa suuntaan NE ja y-koordinaatin suuntaan SE. Koordinaatisto koeojineen kiinnitettiin Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmään (VVJ-järjestelmä). Jälkitöiden yhteydessä tonteilla tutkituista koeojista laadittiin kaksi yleiskarttaa (mk 1:250; kartat n:o 1-2, liite 3).

4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY

Satamakadun ja Ruukinkadun kulmauksen tonteilla 1-7-5 ja 1-7-7 suoritettujen arkeologisten koekaivausten yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin yhteensä neljä koeojaa (kuva 8). Heinäkuussa kolmen viikon aikana suoritettujen kenttätöiden yhteydessä tutkitun alueen yhteenlaskettu pinta-ala oli n. 120 m² (kartat n:o 1-2).

Kuva 8: Satamakadun ja Ruukinkadun risteys heinäkuussa 2011 ennen koekaivauksia. Tutkittujen tonttien alue suoraan taustalla keskellä kuvaa. N. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Tonttien alueelle kaivettiin kaksi kahden metrin levyistä koeojaa (ojat 1 ja 2), joista oja 1 oli pituudeltaan 30 m ja oja 2 n. 18 m (kartta 1). Näistä oja 1 kaivettiin tonttien halki Ruukinkadun sivustalle NW-SE-suuntaisesti, ja oja 2 mainittujen tonttien rajalle, edelliseen nähden suorakulmaisesti suuntaan NE-SW. Ojan 1 NW-päähän jätettiin kuitenkin kaivamaton, 2,5 m pituinen ja koeojan levyinen kannas, sillä paikalla kasvanutta isoa koivua ei katsottu tarpeelliseksi kaataa koekaivausten yhteydessä. Tästä johtuen koeoja 1 muodostui käytännössä kahdeksi erilliseksi kaivausalueeksi, jotka on jatkossa käsitelty toisistaan erillisinä alueina (luku 5: koeoja 1 NW- ja SE-osa).

Tonttien alueelle kaivetut kaksi pisintä ojaa pyrittiin sijoittamaan tontille siten, että niiden pohjalta olisi muodostettavissa mahdollisimman edustava ja kattava kuva alueen stratigrafiasta, sillä sijaitsevista kerroksista ja rakenteista sekä niiden ajoituksesta. Pitkien koeojien kaivun ja dokumentoinnin jälkeen katsottiin aiheelliseksi kaivaa kokonaiskuvan täydentämiseksi vielä kaksi lyhempää ojaa (koeojat 3 ja 4) tutkimusalueen S- (tontti 1-7-7) ja W- (tontti 1-7-5) osaan. Ojat kaivettiin suuntaan NE-SW ja 1,4 m levyisiksi (kaivinkoneen kauhan leveys) ja ne olivat pituudeltaan 7 m (koeoja 4) ja 8,4 m (koeoja 3).

5. KAIVAUSHAVAINNOT – KERROKSET JA RAKENTEET

Kaivauksiin liittyvät arkeologiset havainnot ja tulkinnot esitetään jatkossa koeojien sekä pääosin niiden kerrosten ja rakenteiden tutkimusjärjestyksessä, ja ne perustuvat kenttätöiden yhteydessä tehtyyn dokumentointiin. Kerrosten sekä rakenteiden kuvaus noudattaa jokaisen käsitellyn ojan yhteydessä samaa runkoa ja järjestystä. Koeoja 1 esitellään kuitenkin muista ojista poiketen kahtena erillisenä alueena (NW- ja SE-osa), johtuen sen kahden puoliskon toisistaan täysin poikkeavasta luonteesta. Ojan 1 jälkeen käsitellään muut tutkitut ojat (n:ot 2, 3 ja 4) sekä niiden yhteydessä kaivetut koepistot (KP 1-6).

Jokaisesta tutkitusta kaivannosta ilmoitetaan sen perustiedot: koordinaatit, laajuus sekä z-pinta/-pohja. Kerroksista poiketen ilmoitetaan rakenteiden yhteydessä myös niiden sijainti kaupungin koordinaattijärjestelmässä (VVJ). Dokumentoitujen seinämien kerrokset/rakenteet kuvataan sanallisesti, missä yhteydessä (kerros)koostumuksen lisäksi ilmoitetaan myös dokumentoinnin yhteydessä mitattu kerrospaksuus/koko sekä annetaan (kerroksesta/ rakenteesta riippuen) yleiskuvaus kerrokseen tai rakenteeseen liittyvistä löydöistä.

Kaivauskertomuksessa kenttätöiden yhteydessä dokumentoitujen kerrosten nimikkeitä on joissain tapauksissa selvyuden vuoksi yhdenmukaistettu ja osin uudelleenmuotoiltu (esim. varustettu a, b, c-kirjaimin), ja ne poikkeavat näiltä osin kaivauskartoilla esiintyvistä kerrosnimikkeistä. Kertomuksen kerrosselostusta sekä kaivauskarttoja rinnakkain käyttämällä ei yksittäisten kerrosnimikkeiden keskenään sekoittumisen vaaraa kuitenkin ole. Kunkin koeojan kuvauksen yhteyteen on lisäksi listattu kerrokseen/rakenteeseen liittyvä dokumenttiaineisto: kartat, mustavalkonegatiivit sekä diapositiivit ja löydöt.

Kaikkien yksittäisten kerrosten syntytapaan tai niiden ikään liittyviä yksityiskohtaisia tulkintoja ei ole systemaattisesti esitetty, lähinnä useimpien kerrosten resentin luonteen ja niiden tutkimusongelman kannalta sekundäärisen merkityksen vuoksi. Koeoja käsittelevien lukujen lopussa on kuitenkin lyhyt yhteenveto kuhunkin ojaan liittyvistä keskeisimmistä havainnoista, minkä lisäksi kaivauskertomuksen lopussa luvussa 7 esitetään kaikkiin tutkittuihin koeojiin liittyvä yhteenveto, jossa arkeologisia kerroksia ja rakenteita tarkastellaan yleisemmällä tasolla alueen käyttöhistorian näkökulmasta.

5.1. KOEOJA 1 NW-OSA

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 218,30-220,3, y: 284,40-289,20; koeojan nurkat Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmässä ilmoitettuna: N-nurkka: x: 706612.045; y: 497233.105; W-nurkka: x: 706610.860; y: 497231.494; S-nurkka: x: 706606.993; y: 497234.338; E-nurkka: x: 706608.178; y: 497235.949.

Laajuus: 2x4,8 m; suunta: NW-SE; z-pinta: + 3.83-4.12 m.m.p.y.; z-pohja: +2.62-3.21 m.m.p.y.

Kuvat 9-10: Koeoja 1 ennen kaivamista (vas., NW) ja kaivinkoneella syventämisen jälkeen kun sen NE-päässä sijaitsevan kiviperustuksen R5 pinta alkoi paljastua (oik.) SE.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin NW- , SW- ja SE-seinämät. Koeojan luoteispäässä sijainneet kerrokset ja rakenteet olivat seuraavat:

Krs. 1: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 284,40-289,20; z: +3.83-4.12 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 10$ mm). Pakkaantunut ja koko ojan luoteispään kattanut kerros, jonka paksuus oli 10-18 cm. Nurmikenttä ja sen alainen multakerros, joka oli yläosastaan harmaan kivimurskeen (krs. 8) sekainen. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 5(a), 17a ja 24 yläpuolella.

Krs. 24: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 284,40; x: 218,30, y: 284,40-287,40; z: +3.74-3.88 m.m.p.y.

Koostumus: kellertävän harmaa, pakkaantunut hiesu, joka sisälsi pientä, särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 30$ mm). NW- ja SW-seinämissä havaitun 8-15 cm paksuisen kerroksen alaosassa esiintyi joitain pyöreäpintaisia kiviä ($\varnothing \leq 2-10$ cm). Tasoite-/täyttökerros, jossa oli hyvin runsas juurikasvusto.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 5(a) ja 17a yläpuolella ja sen päällä sijaitsi alueelle levitetty pintamultakerros 1.

Löydöt: sekoittuneita, eri-ikäisiä löytöjä. Fasettikoristeisen lasipullon, iridisoituneen vihreän ikkunalasin, tähtikoristeisen lasiastian palan sekä slaavilaisen keramiikan katkelman (KM 38989:1-4) lisäksi kerros sisälsi muutoin resentejä löytöjä: vihreää, ruskeaa ja väritöntä pullo- ja astialasia,

väritöntä tasolasia, valkolasitteisen kaakelin paloja, siirtokoristeltua fajanssia, lankanauvoja, painolastipiitä, simpukankuoren paloja sekä muutaman eläimen luun fragmentti.

Krs. 5(a): Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 284,40; x: 218,30, y: 284,40-288; z: +3.70-3.95 m.m.p.y.

Koostumus: Mustanruskea pakkaantunut multa, joka oli hienon hiekan sekaista ja jossa esiintyi myös pieniä ($\varnothing \leq 10$ mm) hiilenpaloja. NW- seinämässä katkonaisena ja SW-seinämissä ehjänä erottuneen ohuen kerroksen paksuus oli 2-8 cm. Stratigrafisesti ylin kolmesta päällekkäisestä multahorisontista koeojan NW-pään alueella. Entinen maanpinta (?).

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen päällä sijaitsivat kerrokset 1 ja 24 ja sen alapuolella kerros 17a.

Krs. 17a: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 284,40; x: 218,30, y: 284,40-289,20; x:218,30-220,30, y: 289,20; z: +3.62-4.05 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa, irtonainen hiesu, jossa esiintyi pääasiallisesti pientä pyöreää kiveä ($\varnothing \leq 10$ -30 mm). Koeojan NW-, SW- ja SE-seinämissä havaitun kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-15 cm. Alueelle levitetty päällystekerros.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerrokset 1, 5(a) ja 24 sekä sen alapuolella kerros 5(b).

Krs. 5(b): Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 284,40; x: 218,30, y: 284,40-289,20; x: 218,30-220,30, y: 289,20; z: +3.58-3.90 m.m.p.y.

Koostumus: Mustanruskea pakkaantunut multa, joka oli hienon hiekan sekaista. Ojan luoteispään NW-, SE- ja SW-seinämissä yhtenäisenä horisonttina erottuneen ohuen kerroksen paksuus oli ainoastaan 2-4 cm. Stratigrafisesti keskimmäinen kolmesta päällekkäisestä multahorisontista koeojan luoteispään alueella. Entinen maanpinta (?).

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen 5 yläpuolella sijaitsi kerros 17a ja sen alapuolella kerros 25.

Krs. 25: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 284,40; x: 218,30, y: 284,40-289,20; x: 218,30-220,30, y: 289,20; z: +3.52-3.88 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanmusta, hiekkainen ja hyvin irtonainen multa. Kerros sisälsi runsaasti erikokoisia tiilenpaloja, joiden $\varnothing$ oli pääosin ≤ 3 -5 cm. Multakerroksessa esiintyi myös samankokoista särmikästä pikkukiveä, joiden lisäksi kerroksesta tavattiin joitain isompiakin ($\varnothing 30$ cm) kiviä, joiden pinnalla oli kiinni laastia. Kerroksessa esiintyi myös hieman pieniä hiilenpaloja ($\varnothing 10$ -20 mm). NW-, SW- ja SE-seinämissä yhtenäisenä horisonttina esiintyneen täyttökerroksen paksuus vaihteli välillä 10-30 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsi kerros 5(b) ja sen alapuolella kerros 26.

Löydöt: pääosin resenttejä löytöjä: väritöntä, turkoosia, vihreää ja ruskeaa pullolasia, väritöntä, turkoosia ja vihreää astia- ja tasolasia, valkoista, koristeleमतonta fajanssia ja muutama siirtokuvakoristellun fajanssin katkelma, valkolasitteinen uunikaakelin katkelma, painolastipiitä, muutama rautanauula ja rautaesineen katkelma, muutama eläimen luun fragmentti, muovi- ja messinkinappeja jne. Löytöjen joukossa oli myös slaavilaisen keramiikan, vanhan punasavikeramiikan sekä fajanssin palasia, liitupiipun varren katkelmia, iridisoitunutta pullo- ja tasolasia sekä työstetyn piin (pyssypii?) palanen (KM 38989:5-18).

Krs. 26: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 284,40-289,20; z: +3.18-3.60 m.m.p.y.

Koostumus: keskiruskea, erittäin pakkaantunut ja hiekkainen multa, jossa esiintyi runsaasti erikokoisia tiilenpaloja sekä värittään kellertävän kalkkilaastin palasia ($\varnothing \leq 30$ mm). Tiilenpaloja

($\varnothing$ 10-40 mm) esiintyi runsaasti erityisesti kerroksen alaosassa. Isoimmat tiilenpaloista olivat pituudeltaan 15 cm ja paksuudeltaan 6,5 cm. Tiilenpalojen pinnalla oli havaittavissa laastin rippeitä. Purkukerroksen paksuus oli 5-30 cm, ja kerros oli havaittavissa kattavana koko koeajan luoteispään alueella, missä se peitti alleen kiviperustukset R5:n ja R6:n.

Kuva 11: Koeajan 1 NW-pään kerroksia. Etualalla näkyvä rakennuksen perustus R5 paljastui kuvassa punaoranssina erottuvan, tiiltä ja kiviä sisältävän purkukerroksen (26) alta. Kerroksen päällä sijaitsevista täyttökerroksista 24 ja 25 löytyi resenttien löytöjen lisäksi myös Ruotsinsalmen aikaisia löytöjä. SE. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsi kerros 25 ja sen alapuolella kerros 27 sekä rakenteet R5 ja R6. Koeajan NW-päässä, rakenteen R6 edustalla (x: 218,30-219, y: 287-289) oli kerrosten 26 ja 27 välinen raja vaikeasti määriteltävissä, ja vaikutti siltä, että kerrokset olivat mainitulla kohden kaivamisen tms. toiminnan yhteydessä sekoittuneet osittain toisiinsa.

Löydöt: eri-ikäisiä, sekoittuneita löytöjä. Resentin, värittömän taso-, astia- ja pullolasin lisäksi kerroksessa esiintyi mm. ruskeaa pullolasia, yksittäisiä koristelemattoman ja koristellun fajanssin ja posliinin palasia, kivisavikeramiikan palanen, painolastiipiitä sekä hevosenkengän naula. Vanhempia löytöjä olivat iridisoituneet taso-, pullo- ja astialasin palaset, liitupiipun katkelmat sekä koristelemattoman fajanssiastian palaset (KM 38989:19-25).

Krs. 27: Sijainti: x: 218,30, y: 285,50-289,20; x: 218,30-220,30, y: 289,20; z: +3.11-3.58 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, erittäin pakkaantunut ja hiekansekainen hiesu. Kerroksessa esiintyi pieniä tiilenpaloja ($\varnothing$ 0,5-10 mm) sekä runsaasti pientä pyöreäpintaista kiveä ($\varnothing$ 0,5-10 mm).

Huomattavan kovapintainen horisontti (paksuus 5-30 cm) oli kerrostunut kiviperustuksia R5 päin, mutta sijaitsi osittain kiviperustuksen R6 päällä. Kulttuurikerros, jota oli kaivettu ja levitetty alueelle.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 26 ala- ja kerrosten 5(c), 7 sekä rakenteen R6 yläpuolella. Koeojan NW-päässä, rakenteen R6 edustalla (x: 218,30-219, y: 287-289) oli kerrosten 26 ja 27 välinen raja vaikeasti määriteltävissä ja vaikutti siltä, että kerrokset olivat mainitulla kohden kaivamisen tms. toiminnan yhteydessä sekoittuneet osittain toisiinsa. Kerrosta 27 ei poistettu kokonaisuudessaan kaivausalueelta, vaan sen pohja jätettiin tutkittavaksi myöhemmässä vaiheessa.

Löydöt: slaavilaista keramiikan ja punasavikeramiikan palanen, koristelemattoman ja koristellun fajanssin katkelmia sekä vihreää ja väritöntä, iridisoitunutta astialasia (KM 38989:26-32).

Krs. 32: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 289,20; z: +3.50 m.m.p.y.

Koostumus: ruskeankeltainen hiesu, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 10$ mm) ja samankokoisia tiilenmurenia. Irtonaisessa kerroksessa esiintyi paikoitellen myös multalaikkuja ja se oli havaittavissa ainoastaan ojan NW-pään luoteisseinämässä rakenteen R6 päällä 5-10 cm paksuisena horisonttina. Täyttökerros.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 27 ala- ja rakenteen R6 yläpuolella.

Krs. 5(c): Sijainti: x: 218,70, y: 287,20 (koepisto 1); 218,80, y: 288,70 (koepisto 2); z: +2.98-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: Mustanruskea pakkaantunut multa, joka oli hienon hiekan sekaista.

Koeojan pohjalle sen SW-sivustan edustalle kaivetuista koepistoista 1 ja 2 ($\varnothing$ 25 cm, syvyys 45 cm molemmat) esiin tulleet horisontti, joka vietti voimakkaasti luoteeseen. Multakerrosta ei havaittu kiviperustusten R5 ja R6 edustalle kaivetuista koepistoista 3 ja 4. Kerros oli stratigrafisesti alin kolmesta päällekkäisestä multahorisontista koeojan luoteispään alueella ja sen paksuus oli 2-6 cm. Entinen maanpinta (?).

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi koepistojen yläosassa kerrosten 27 ja 7(a) välissä.

Krs. 7(a): Sijainti: x: 218,70, y: 287,20 (koepisto 1); 218,80, y: 288,70 (koepisto 2); x: 219,60, y: 286,50 (koepisto 3); 219,90, y: 287,50 (koepisto 4); z: +2.95-3.30 m.m.p.y.

Koostumus: punaruskea, irtonainen keskikarkea hiekkä, jossa esiintyi pientä pyöreäpintaista kiveä ($\varnothing \leq 2$ cm). Koeojan pohjalle kaivetuista koepistoista 1 ja 2 sekä 3 ($\varnothing$ 40 cm, syvyys 40) ja 4 ($\varnothing$ 30x50 cm, syvyys 50 cm) paljastunut ohut kerros, joka vietti luoteeseen. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 6-8 cm ja se oli alun alkaen steriiliä hiekkää, joka oli levitetty paikalle todennäköisesti siinä yhteydessä kun aluetta on ryhdytty asuttamaan. Kerrokseen liittyi sen alla ollut kivitäyttö (krs. 31). Täyttökerros.

Stratigrafinen sijainti: Kerros oli havaittavissa koepistoissa 1 ja 2 kerrosten 5 ja 31 välissä ja koepistoissa 3 ja 4 kerrosten 27 ja 31 välissä.

Krs. 31: Sijainti: x: 218,70, y: 287,20 (koepisto 1); x: 219,60, y: 286,50 (koepisto 3); 219,90, y: 287,50 (koepisto 4); z: +2.90-3.15 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, pakkaantunut hiesu, jossa esiintyi tiilenpaloja ($\varnothing \leq 5$ cm), joista yksi oli peräisin 5 cm:n paksuisesta tiilestä ja pieniä kiviä ($\varnothing \leq 10$ mm). Vähintään 40 cm paksuisessa kerroksessa esiintyi koepistojen perusteella runsaasti $\varnothing$ 20-40 cm kokoisia kiviä, joista osa oli lohkomattomia ja pyöreäpintaisia luonnonkiviä ja osa särmikkäitä lohkokiviä ja kiilakiviä. Isoja kiviä esiintyi koepistojen pohjalle asti, mistä löytyi myös muutama tiilikiven katkelma. Kyseessä oli mitä todennäköisimmin alueen steriilin pohjamaan päälle levitetystä kivitäytöstä, jonka päälle kivirakenteet R5 ja R6 oli perustettu. Kerroksen pohjaa ei saatu esille koekaivausten yhteydessä lähinnä työteknisistä syistä johtuen, mutta isoja kiviä esiintyi koepistoissa ainakin vielä korkeudella +2.60 m.m.p.y. Kivitäytön päälle oli levitetty karkean hiekan kerros (krs. 7(a)), mitä todennäköisimmin palvelemaan rakennusten alaisena suodatinkerroksena.

Stratigrafinen sijainti: Kivitäyttö sijaitsi kerroksen 7(a) alapuolella ja jatkui koepistojen pohjalle asti. Steriiliä pohjamaata ei saatu yhdestäkään koepistosta esille.

Löydöt: valkoisen, koristelemattoman fajanssilautasen reunapala, vihreän iridisoituneen pullo- ja tasolasin, turkoosin iridisoituneen tasolasin katkelma sekä eläimen luun fragmentti (KM 38989:33-36).

Kartat: no: 1-6, 12.

Mustavalkonegatiivit: 51882:6-7, 42-44, 50-54, 64.

Diapositiivit: 51883:6-7, 10, 93-95, 102-110, 115-117, 123-125, 130.

Löydöt: KM 38989:1-33.

5.1.2. Rakenteet

Rakenne R5: rakennuksen kiviperustus

Kuvat 12-13: Kiviperustuksen R5 pinta esiin kaivettuna. Kuvissa esiintyvän mittatikun pituus on 50 cm. NW (vas.) ja W (oik.). Kuva: KyM/M. Kykyri.

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 218,30-220,30, y: 284,40-286,70; rakenteen nurkat Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmässä ilmoitettuina: x: 706610.966, y: 497233.708 (N-nurkka), x: 706611.045, y: 497232.272 (W-nurkka), x: 706610.219, y: 497232.307 (S-nurkka), x: 706610.100, y: 497234.489 (E-nurkka), rakenteen z-pinta: +3.35-3.38 m.m.p.y.; z-pohja: n. +2.95 m.m.p.y.

Koko: pituus: 2,6 m, leveys 85-90 cm; suunta: E-W.

Kuvailu: Punagraniitista muurattu perustus, joka jatkui molemmista päistään koeojan pitkien seinämien sisään. Aivan koeojan NE-seinämän edustalla kiviperustus vaikutti tekevän 90° kulman (perustuksen sisäkulma) ja jatkuvan suoraan pohjoiseen. Koska koekaivausten yhteydessä ei ollut mahdollisuutta kaivausalueen laajentamiseen, jää seinämän kulun varmistaminen paikalla myöhemmin suoritettavien jatkotutkimusten yhteyteen. Joka tapauksessa perustuksen E-päästä (koeojan NE-seinämää lastalla kovertamalla) saatiin esille kaksi peräkkäistä kiveä. Näistä eteläisempi oli muotoon hakattu (20x20 cm) ja pohjoisemman kiven W-reuna oli suoristettu.

Perustukseen oli käytetty sekä pyöreäpintaista luonnonkiveä että karkeasti lohkottua kiveä, joista pienimpien $\varnothing$ oli 10 cm ja suurimpien koko 50x35 cm, 40x45 cm, 35x20 cm ja 20x20 cm. Perustus oli muurattu siten että sen ulko- ja sisäseinään oli käytetty isompia kiviä ja niiden väliin pienempi kiviaines ($\varnothing$ 10-15 cm). Perustuksen päällystä oli hyvin tasainen lukuun ottamatta sen S-reunaa, josta puuttui osa ylimmistä kivistä. Kivien muoto ja koko oli kuitenkin näkyvässä painaumanan niiden muuraukseen käytetyssä laastissa alemman kivikerran pinnalla.

Perustusta ei kaivettu esiin koko pituudeltaan vaan sen rakenteesta tehdyt päätelmät pohjautuvat kiviperustuksen S-seinän edustalle kaivetun koepistosta (n:o 3) tehtyihin havaintoihin. Niiden perusteella rakennuksen perustuksesta oli jäljellä kaksi kivikertaa (yhteenlaskettu paksuus noin 40 cm), joiden alla sijaitsi koepistoissa 1, 3 ja 4 esiin tullut kivitäyttökerros (krs. 31). Alueelle tuodun kivitäytön ja alemman kivikerran kivien välissä oli havaittavissa laastia, mikä viittaa siihen, että rakennus oli perustettu suoraan mainitun kivitäytön päälle.

Kiviperustus oli muurattu kalkkilaastilla, joka oli väriltään keltavalkoista ja hyvin pehmeää. Laasti sisälsi vain vähän sekoitetta, jona oli käytetty pienen särmikkään kiven ($\varnothing \leq 2$ mm) lisäksi samankokoisia tiilenmurenia (erittäin vähän). Rakenteen päällystän laastimassaan oli kuitenkin upotettu 4-5 cm:n pituisia punagraniitin palasia sekä samankokoisia tiilenpalasia.

Kiviperustus R5 paljastui suoraan purkukerroksen 26 alapuolelta ja kerros 27 oli kerrostunut päin sen ulkoreunaa. Perustuksen alla sijaitsi kivitäyttökerros 31.

Rakenne R6: rakennuksen kiviperustus

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 218,80-220,30, y: 287,40-289; rakenteen päätyjen tiedot Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmässä ilmoitettuina: x: 706609.646, y: 497234.869 (N-pää), x: 706607.194, y: 497234.611 (S-pää); rakenteen z-pinta: +3.32-3.47 m.m.p.y.; z-pohja: +2.90 m.m.p.y.

Koko: pituus 2,2 m, leveys $\geq$ 80 cm; suunta: N-S.

Kuvailu: Punagraniitista muurattu kiviperustus, joka paljastui R5:n SE-puolelta vain 70 cm päästä. Rakenne jatkui molemmista päistään koeojan seinämien sisään. Perustusta ei kaivettu esiin koko pituudeltaan vaan sen rakenteesta tehdyt päätelmät pohjautuvat kiviperustuksen W-seinän edustalle kaivetun koepistosta (n:o 4) tehtyihin havaintoihin.

Niiden perusteella rakennuksen perustuksesta oli jäljellä enimmillään kolme kivikertaa (yhteenlaskettu paksuus noin 60 cm), joiden alla sijaitsi koepistoissa 1, 3 ja 4 esiin tullut

kivitäyttö. Perustuksen alimman kivikerran alla, aivan rakenteen N-päässä, oli vähintään 60 cm pituinen ja 30 cm paksuinen kivi, joka ulkoni seinäpinnasta 15 cm. Kyseessä oli todennäköisesti alla sijaitsevaan kivitäyttöön (krs. 31) kuulunut kivi, joka toimi myös perustuksen anturana. Anturakiven ja perustuksen alimman kivikerran välissä esiintyi laastia eli rakenne oli perustettu suoraan edellä mainitun päälle.

Kuvat 14-15: Vasemman kuvan vasemmassa ylänurkassa näkyy jo osittain esille kaivetun kiviperustuksen R6 pintaa (NW) ja oikealla sama rakenne hieman syvemmälle kaivettuna. Kuvassa näkyvät reiät ovat tason alapuolella sijaitsevien kerrosten selvittämiseksi kaivettuja koepistoja (KP 3-4; S). Kuva: KyM/M. Kykyri.

Kiviperustukseen oli käytetty pyöreäpintaisia luonnonkiviä ja karkeasti lohkottuja kiviä. Pällekkäisiä kivikertoja rakenteessa oli säilynyt kolme, joista ylimmät esiintyivät irtokivinä jo tasossa 1. Perustuksen E-reunaa ei saatu kaivausten yhteydessä esille, mutta sen W-reunan perusteella rakenteen ulkoseinään oli käytetty kiviä, joiden koko oli 30x20x20cm, 20x35x20 cm ja 2x520x20 cm ja joiden ulkopinta oli karkeasti työstetty ja suoristettu. Perustuksen S-päähän oli muurattu myös yksi isompi kivi, jonka koko oli 50x65 cm (ja joka jatkui ojan SE-seinämän sisään). Rakenteen keskustassa esiintyi pienempää kiveä, jonka $\varnothing$ oli 5-15 cm. Perustuksen päällä oli reunakivien välisellä alueella 40 cm leveydeltä ja 20 cm paksuudelta keltavalkoista kalkkilaastia. Laasti oli hyvin pehmeää ja jauhomaista ja siinä esiintyi sekoitteena pientä särmikästä kiveä ($\varnothing$ 1-2 mm).

Kiviperustus R6 paljastui kerrosten 26, 27 ja 32 alapuolelta ja sen alapuolella sijaitsi kivitäyttökerros 31.

Rakenne R7: rautainen vesijohtoputki

Kuva 16: Keskellä perustus R6 ja sen yläpuolella ojan E-nurkassa vesijohtoputki R7, joka on merkitty kuvaan punaisella ympyrällä. W. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 220-220,20, y: 289-289,20; rakenteen sijainti Kotkan kaupunginkoordinaattijärjestelmässä ilmoitettuna: x:706608.178, y:497235.949 (E-pää), z-pinta: +4.00 m.m.p.y.

Koko: pituus 40 cm; ø 5 cm; suunta: n. E-W.

Kuvailu: rautainen vesijohtoputki, joka oli mennyt poikki W-päästään. Putki oli havaittavissa ainoastaan koeojan NW-pään SE-seinämässä pintamultakerroksen 1 ja päällystehiesukerroksen 17 a vaihteessa, ja se jatkui kaivannon NE-seinämään. Moderni kasteluputki.

Kartat: no: 1-2, 4-6, 12.

Mustavalkonegatiivit: 51882:45-49, 55-60.

Diaposiitit: 51883:96-101, 111-114, 120-122.

5.2. KOEOJA 1 SE-OSA

Kuvat 17-18: Koeoja 1:n SE-pää (vas.) ennen kaivamista ja pohjaan kaivettuna (oik.;SE).
Kuva: KyM/M. Kykyri.

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 218,30-220,30, y: 291,70-314,40; koeojan nurkat Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmässä ilmoitettuina: N-nurkka: x: 706606.164; y: 497237.430; W-nurkka: x: 706604.979; y: 497235.819; S-nurkka: x: 706586.713; y: 497249.250; E-nurkka: x:706587.898; y: 497250.861.

Laajuus: 2x22,7 m; suunta: NW-SE; z-pinta: + 4.10-5.49 m.m.p.y;
z-pohja: +1.61-4.10 m.m.p.y.

5.2.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin NW-, SW- ja SE-seinämät. Koeojan kaakkoisosassa sijainneet kerrokset ja rakenteet olivat seuraavat:

Krs. 8 (a): Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 314,40; z: +5.42-5.48 m.m.p.y.

Koostumus: punaharmaa kivimurske, joka oli hiesunsekainen sisältäen pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 10$ mm). Irtonainen kerros, joka oli havaittavissa ainoastaan koeojan SE-päässä, 6-12 cm:n paksuisena kerroksena. Tontin perälle tuotu ja kasattu moderni päällystesepeleli.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1(a) päällä.

Krs. 1 (a): Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 314-314,40; z: +5.32-5.48 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea hiekansekainen multa. Pakkaantunut kerros, joka oli havaittavissa ainoastaan koeojan SE- pään alueella, 4-6 cm:n paksuisena ohuena horisonttina. Piha-alueen takaosaan levitetty moderni kerros.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 8(a) ala- ja kerrosten 1+8 ja 17 yläpuolella.

Krs. 1+8: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 304,40-314,40; z: +4.75-5.40 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\emptyset \leq 10$ mm). Pakkaantunut ja koeojan kaakkoisosan peittänyt kerros, jonka paksuus oli 5-20 cm. Piha-alueen nurmikenttä ja sen alainen multakerros, joka oli yläosastaan harmaan kivimurskeen (krs. 8) sekainen.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1(a) ala- ja kerrosten 17, 18, 9 ja 6b yläpuolella. Kerros korreloi kerroksen 1 kanssa.

Krs. 1: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 291,70-304,40; z: +4.15-4.70 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea hiekansekainen multa. Pakkaantunut kerros, joka oli havaittavissa koeojan luoteispuoliskon alueella pääasiassa ainoastaan 2-20 cm:n paksuisena kerroksena. Piha-alueen nurmikenttä ja sen alainen multakerros.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 2, 3, 8 ja 9 yläpuolella ja korreloi kerroksen 1+8 kanssa.

Krs. 8: Sijainti: x: 218,30, y: 292-294,40, 295-300,70. z:+4.00-4.65 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa kivimurske, joka oli hiesunsekainen sisältäen pientä särmikästä kiveä, jonka $\emptyset$ oli 1-5 mm. Irtonainen kerros, jonka paksuus oli pääasiallisesti ≤ 5 cm. Piha-alueelle levitetty moderni pinnoite.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1 ala- ja kerrosten 3, 9 ja 10 yläpuolella.

Krs. 2: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 291,70; z:+3.90-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: keltaoranssi, rautaoksidisaostumien värjäämä hieno hiekkä, jonka paksuus oli 10-15 cm. Ainoastaan koeojan SE-puoliskon NW-seinämässä tavattu kerros, joka oli paikalla sijainneeseen pihakiveykseen (rakenne R1) liittyvä pohjustushiekkä.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1 ala- ja kerroksen 3 yläpuolella.

Krs. 17: Sijainti: x: 218,30, y: 312,10-314,40; x: 218,30-220,30, y: 314,40; z: +4.96-5.42 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa, irtonainen hiesu, jossa esiintyi hieman pientä pyöreää kiveä ($\emptyset \leq 10$ mm). Kerroksessa, joka paksuus vaihteli välillä 4-38 cm, esiintyi väritöntä peitemuovia. Piha-alueen takaosaan levitetty moderni täytemaakerros.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1a ja 1+8 ala- sekä kerroksen 18 yläpuolella.

Krs. 18: Sijainti: x: 218,30, y: 311-314,40; x: 218,30-220,30, y: 314,40; z: +4.80-5.30 m.m.p.y.

Koostumus: keltaruskea, keskikarkea hiekkä, jossa esiintyi runsaasti särmikästä ja pyöreäpintaista kiveä ($\emptyset \leq 5$ cm), pieniä tiilenkappaleita, joiden pinnalla laastia ($\emptyset \leq 4$ cm), styroxia, rakennusrautaa,

peitemuovin paloja sekä moderneja rautanauvoja. Piha-alueen takaosaan levitetty moderni rakennusjätettä sisältänyt täytemaakerros. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-56 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 17 ja 1+8 ala- sekä kerroksen 19 yläpuolella.

Krs. 19: Sijainti: x: 218,30, y: 311,10-314,40; x: 218,30-220,30, y: 314,40; z: +4.70-4.84 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea, pakkaantunut ja hiekkainen multa, jossa esiintyi hieman hiiltä ($\varnothing \leq 10\text{mm}$), raudanpaloja, pikeä, peitemuovia, keltaista tiivistemassaa sekä väritöntä ja ruskeaa pullolasia. Modernia jätettä sisältävä täytemaakerros, joka oli kasattu piha-alueen takaosaan. Kerrospaksuus vaihteli välillä 2-10 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 18 ala- ja kerroksen 6b yläpuolella.

Kuva 19:

Koeojan 1 SE-pään kerroksia, joista ylimmät aina kuvan keskellä näkyvän valkoharmaan hiesukerroksen (krs.6b) yläpintaan asti ovat myöhäisiä täyttökerroksia. Alimmat kerroksista, joita Marita Kykyri kuvassa tarkastelee, ovat sen sijaan kerrostuneet paikalle jo jääkauden aikana. NW.

Kuva: KyM/L. Simponen.

Krs. 9: Sijainti: x: 218,30, y: 292,80-295, 300,70-305,50; z: +4.10-4.65 m.m.p.y.

Keltaharmaa, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pientä pyöreäpintaista kiveä ($\varnothing \leq 30$ mm). Pakkaantunut, ohut ja katkonainen horisontti, jonka paksuus oli vain 2-5 cm. Tonttialueelle levitetty pinnoite/päälyste.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 1+8 ja 8 ala- ja kerrosten 10 ja 3a yläpuolella.

Krs. 10: Sijainti: x: 218,30, y: 292,30-296,60; z: +4.00-4.25 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, erittäin pakkaantunut hiesu, jossa esiintyi särmikästä kiveä ($\varnothing 1-5$ mm) ja pieniä tiilenpalasia ($\varnothing \leq 20$ mm). Täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 2-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 8 ja 9 ala- ja kerrosten 3, 4, ja 11 yläpuolella.

Krs. 11: Sijainti: x: 218,30, y: 293,40-296,60; z: +3.92-4.15 m.m.p.y.

Koostumus: punaoranssi, pakkaantunut ja hiesunsekainen murentuneen tiilen kerros. Kerroksessa esiintyi runsaasti tiilenpaloja ($\varnothing \leq 50$ mm) ja sen paksuus oli 5-10 cm. Kyseessä oli ylin kolmesta täyttökerroksesta, jolla paikalla sijainneen likaviemäriputken (rakenne R2) kaivantoa oli täytetty. Pyöreäpohjaisen, alaspäin kapenevan ojan syvyys oli 1 m ja suurin leveys 1,4 m.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 10 ja 4 ala- ja kerrosten 3a, 12 ja 13 yläpuolella.

Krs. 12: Sijainti: x: 218,30, y: 294-296,10; z: +3.90-4.14 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, hiesunsekainen keskikarkea hiekkä, jossa esiintyi runsaasti pyöreää ja särmikästä kiveä ($\varnothing 2-7$ mm) sekä pieniä tiilenpaloja ($\varnothing \leq 40$ mm). Betonimaisen kovan kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-30 cm. Kyseessä oli keskimmäinen kolmesta täyttökerroksesta, jolla paikalla sijainneen likaviemäriputken (rakenne R2) kaivantoa oli täytetty. Pyöreäpohjaisen, alaspäin kapenevan ojan syvyys oli 1 m ja suurin leveys 1,4 m.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 11 ala- ja kerrosten 3a ja 13 yläpuolella.

Krs. 13: Sijainti: x: 218,30, y: 293,40-294,70; z: +3.60-3.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea hiesu, jossa esiintyi runsaasti pientä tiilenpalaa ja -liuskeita ($\varnothing \leq 5$ mm) ohuina pakkaantuneina linsseinä. Kerroksessa esiintyi paikoin myös pieniä hiilenpaloja ($\varnothing \leq 2$ mm). Kyseessä oli alin ja paksuin kolmesta täyttökerroksesta, jolla paikalla sijainneen likaviemärin (rakenne R2) kaivanto oli täytetty. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 60-90 cm. Pyöreäpohjaisen, alaspäin kapenevan ojan syvyys oli 1 m ja suurin leveys 1,4 m.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 11 ja 12 ala- ja kerrosten 4, 6 ja 7 yläpuolella.

Krs. 3: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 291,70; x: 218,30, y: 291,70-292,70; z: +3.85-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea, hienon hiekan sekainen pakkaantunut multa, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä kiveä ($\varnothing 2-15$ mm), pieniä tiilenpaloja ($\varnothing 10-30$ mm), hiilenpaloja ($\varnothing \leq 5$ mm). Kerros oli nokilaikkuinen ja sen paksuus oli 10-30 cm. Alueelle levitetty purkujätekerros.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 2, 8 ja 10 ala- ja kerroksen 4 yläpuolella. Kerros korreloi kerroksen 3a kanssa.

Krs. 3a: Sijainti: x: 218,30, y: 294,70-305,60; z: +3.90-4.65 m.m.p.y.

Koostumus: kuten kerros 3, mutta selvästi pakkaantuneempi sisältäen runsaammin tiilenpaloja ($\emptyset$ 1-5 mm). Kerroksessa esiintyi myös kirkasta ikkunalasia ja alaosastaan kerros oli hiesunsekainen. Alueelle levitetty purkujätekerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-30 cm ollen keskimäärin 20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 8, 9, 11, 12 ala- ja kerrosten 6a, 6b ja 7 yläpuolella. Kerros korreloi kerroksen 3 kanssa.

Krs. 4: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 291,70-294,20; z-pinta: +3.55-4.00

Koostumus: harmaankellertävä, rautaoksidisaostumia sisältävä hiesu, joka oli paikoin mullan sekainen. Kerros oli pakkaantunut ja siinä esiintyi runsaasti tiilimurskaa ja tiilenpaloja ($\emptyset \leq 10$ cm) ja niiden lisäksi pyöreää ja särmikästä kiveä ($\emptyset$ 1-20 cm) sekä hiilenpaloja ($\emptyset$ 1-3 cm) ja nokea. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 10-140 cm. Kyseessä oli täyttömaa, jolla koeojan luoteispäähän kaivettu laaja kaivanto oli täytetty. Pyöreäpohjaisen kaivannon leveys oli 2 m ja syvyys 1,4 m. Kaivannon pohjalta paljastui rautainen vesijohtoputki (R3), ja välittömästi sen kaakkoispuolella sijaitsi viemäriputkeen R2 liittyvä kapeampi kaivanto. Yhdessä mainitut kaivannot muodostivat koeojan SW-seinämään 3 metrin levyisen "kaksoiskaivannon", joka ulottui steriiliin pohjamaahan saakka (krs. 7).

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 3 ja 10 ala- sekä kerrosten 6+5 ja 7 yläpuolella.

Krs. 6+5: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 291,70; x:281,30, y: 291.70-292.70, 293,60-293,90; z-pinta: +3.00-3.45 m.m.p.y.

Koostumus: keltainen, pakkautunut ja rautaoksidipitoinen hiesu, jonka yläosassa esiintyi multalaikkuja ja ohuita multalinssejä. Kerros oli steriiliä pohjamaata, joka oli pahoin sekoittunut ja tuhoutunut mm. paikalla tehtyjen viemäri- ja vesijohtokaivantojen vuoksi. Mainittujen kaivaustöiden surauksena kerrokseen oli sekoittunut multamaata. Kerrospaksuus 5-55 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 4 ala- ja kerroksen 7 yläpuolella.

Krs. 6b: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 300,30-314,40; z: +4.25-4.80 m.m.p.y.

Koostumus: harmaankellertävä, rautaoksidilaikkuinen ja rautaoksidin voimakkaasti värjäämä pakkaantunut hiesu. Kerroksen 6b ja 6a vaihteessa, koeojan SW-seinämässä välillä y: 306-314, oli havaittavissa puolen cm:n paksuinen puhtaan rautaoksidin muodostama horisontti, jossa kasvoi juuririhmasto. Kerros 6b oli steriili ja sen paksuus vaihteli välillä 20-55 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1+8, 3a ja 19 ala- ja kerroksen 6a yläpuolella.

Krs. 6a: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 296,30-298,20, 300,10-314,40; z: 4.20-4.40 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa, paikoin punertava pakkaantunut hiesu. Kerroksen 6a ja 6b vaihteessa, koeojan SW-seinämässä välillä y: 306-314, oli havaittavissa puolen cm:n paksuinen puhtaan rautaoksidin muodostama horisontti, jossa kasvoi vahva juuririhmasto. Kerros 6a oli steriili ja sen paksuus vaihteli välillä 2-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 3a ja 6b ala- ja kerroksen 7 yläpuolella.

Krs. 7: Sijainti: x: 218,30-220,30, y: 291,70-314,40; z: +3.30-4.28 m.m.p.y.

Koostumus: punaruskea, irtonainen keskikarkea hiekkä, jossa esiintyi pientä pyöreäpintaista kiveä ($\emptyset \leq 3$ cm). Steriili kerros, jossa oli havaittavissa selvää lustoisuutta. Kerrospaksuus vaihteli välillä 75-105 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 3a, 4, 6, 6a ja 13 ala- ja kerroksen 14 yläpuolella.

Krs. 14: Sijainti: x: 219,30, y: 292,80 (koepisto 5) ja x: 219, y: 313,60 (koepisto 6); z: +1.95-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: vaaleanruskea, aavistuksen punertava hieno hiekkä. Kerroksen paksuus oli 12-22 cm ja se tuli esiin koeojan pohjalle kaivetuista koepistoista 5 (ø 40 cm, syvyys 80 cm) ja 6 (ø 50x30 cm, syvyys 40 cm). Steriili kerros.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 7 ala- ja kerrosten 15 ja 16 yläpuolella.

Krs. 15: Sijainti: x: 219,30, y: 292,80 (koepisto 5); z: +1.80 m.m.p.y.

Koostumus: vaaleanruskea hiesu. Kerroksen paksuus oli 4 cm ja se tuli esiin koeojan pohjalle kaivetuista koepistoista 5. Steriili kerros.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 14 ala- ja kerroksen 16 yläpuolella.

Krs. 16: Sijainti: x: 219,30, y: 292,80 (koepisto 5) ja x: 219, y: 313,60 (koepisto 6); z: +1.76-3.18 m.m.p.y.

Koostumus: punaruskea keskikarkea hiekkä, jossa esiintyi runsaasti pientä pyöreäpintaista kiveä (ø ≤ 20 mm). Kerroksen paksuus oli ≥ 10 cm. Steriili kerros.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 15 alapuolella ja se jatkui koekuopan pohjalta alaspäin.

Kartat: no: 1-4, 7-11.

Mustavalkonegatiivit: 51882:6-7, 10-14, 64.

Diapositiivit: 51883:6-7, 10, 11-22, 24-37, 40-48, 130.

Löydöt: KM 38989:1-36.

5.2.2. Rakenteet

Rakenne R1: pihakiveys

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 218,30-220,30, y: 291,70-292; rakenteen sijainti Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmässä ilmoitettuna x: 706606.993, y: 497234.338 (SW-pää) ja x: 706608.178, y: 497235.949 (NE-pää); z-pinta: n. +4.00-4.10 m.m.p.y.

Koko: pituus 2 m (kiveys) + 70 cm (reunakivi); suunta: NE-SW.

Kuvailu: Ainoastaan koeoja 1 SE-osan NW-seinämässä havaittu kiveys, joka oli osittain rikkoutunut. Kiveys oli laskettu pohjustushiekkakerrokseen 2 ja se oli tehty ø 10-20 cm:n kokoisista pyöreäpintaista (pääosin) ja lohkotuista kivistä. Kiveyksen viereisestä SW-seinämästä paljastui iso lohkottu punagraniittinen kivi, joka oli todennäköisesti kiveykseen liittynyt reunakivi, johon itse kiveys rajoittui. Mainittu kivi oli 70 cm:n pituinen ja pinnaltaan karkeasti hakattu. Kiven poikkileikkaus oli neliö (23x23 cm) ja sen yhdellä pitkällä sivulla oli havaittavissa kaksi porausreikää 19 cm:n etäisyydellä toisistaan. Reiät olivat pyöreäpohjaisia ja niiden leveys oli 2-2,5 cm ja syvyys 11 cm. Pinnaltaan työstetty kivi sijaitsi koeojan seinämässä suunnassa NE-SW pintamaakerroksen 1 ja purkujätekerroksen 3 vaihteessa.

Kuva 20: Pihakiveys R1:n jäännökset koeoja 1:n SE-pään luoteisseinämässä. SE.
 Kuva: KyM/M. Kykyri.

Rakenne R2: betoninen viemäriputki

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 218,30-220,30, y: 292,80-294,50; rakenteen sijainti Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmässä ilmoitettuna x: 706602.866, y: 497237.366 (S-pää), x: 706604.862, y: 497238.433 (N-pää); z-pinta: +2.89-3.22 m.m.p.y. (N-S); z-pohja: +2.92 m.m.p.y. (S-pää).

Koko: pituus 2,20 m, $\varnothing$ 30 cm; suunta: N-S.

Kuvailu: harmaasta betonista valettu viemäriputki, jonka $\varnothing$ oli 30 cm ja seinämän paksuus 2,5 cm. Viemäriputki kulki N-S-suuntaisena koeojan halki ja jatkui molemmista päistään ojan pitkien seinämien sisään. Viemäriputki oli laskettu koeojan seinämässä erottuvan metrin syvyisen kaivannon pohjalle kerrokseen 7. Viemärioja oli kaivettu kerrosten 6 ja 7 lävitse ja se oli täytetty putken laskemisen jälkeen kerroksilla 11, 12 ja 13.

Kuva 21:

Betoninen viemäriputki R2 ja rautainen vesijohtoputki R3 koeoja 1:n pohjalla. N.

Kuva: KyM/M. Kykyri.

Rakenne R3: rautainen vesijohtoputki

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 218,30-220,30, y: 293; rakenteen sijainti Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmässä ilmoitettuna x: 706603.775, y: 497236.742 (SW-pää), x: 706604.999, y: 497238.353 (NE-pää); z-pinta: +2.46-2.39 m.m.p.y. (S-N).

Koko: pituus 2 m, $\varnothing$ 3,5 cm; suunta: NE-SW.

Kuvailu: rautainen vesijohtoputki, joka kulki 1,6 m nykyisen maanpinnan alapuolella. Putki oli laskettu samaan steriiliin hiekkakerrokseen (krs. 7) kuin sen SE-puolella sijainnut viemäriputki R2, mutta edellistä 50 cm syvemmälle. Samoin kuin viemäriputki, myös vesijohto jatkui koeojan pitkien seinämien sisään ja NE-päästään se kulki viemäriputken alitse. Vesijohdon kohdalla koeojan SW-seinämässä oli laaja ja syvä, multaisella hiesulla (krs. 4) täytetty kaivanto, joka oli ainakin osittain seurausta vesijohdon kaivamisesta maaperään. Mainitun kaivutyön yhteydessä olivat alueen alkuperäiset kerrokset (krs. 6 ja 7) osittain tuhoutuneet aina vesijohtoputken syvyydelle saakka.

Kartat: no: 1-2, 4, 10-11.
 Mustavalkonegatiivit: 51882:10-14.
 Diapositiivit: 51883:11-19, 24-32.

YHTEENVETO: Koeoja 1

Tutkimattoman kannaksen (väli x: 218,30-220,30, y: 289,20-291,70) kahteen osaan jakaman koeojan kaksi puoliskoa poikkesivat toisistaan huomattavasti niin kulttuurikerrosten ja rakenteiden ajoituksen, stratigrafian ja kerroskoostumuksen kuin kerroksista esiin saadun löytöaineistonkin suhteen. Koeojan kahdessa puoliskossa havaittavat erot olivat seurausta alueella runsaan kahden sadan vuoden aikana tapahtuneista erilaisista toiminnoista, joista osa oli jättänyt selvät jäljet alueen maaperään.

Koeojan alueen vanhimmat kulttuurikerrokset (krs:t 26-27, 31-32) ja rakenteet (R5-6) paljastuivat ojan NW-päästä. Ne ovat ajoitettavissa arkistolähteiden sekä arkeologisen löytöaineiston perusteella 1790- ja 1830-luvun väliseen aikaan. Ruotsinsalmen aikakaudella pystytettyjen rakennusten purkamisen jälkeen oli koeojan aluetta täytetty ja korotettu maamassoilla useaan otteeseen, mistä kertoi ojan seinämissä vuorottelevat täyttö- ja multa- (maanpinta) kerrokset.

Osa ylemmistä kerroksista liittyy alueen nykyiseen käyttöön viheralueena, mihin myös sieltä löytynyt kasteluputki (rakenne R7) mahdollisesti viittaa. On kuitenkin todennäköistä, että alueelle kerrostuneita alkuperäisiä maamassoja on vuosikymmenten kuluessa liikuteltu, siirrelty ja jopa kokonaan poiskuljetettu siitä lähtien kun aluetta ryhdyttiin toiseen kertaan asuttamaan 1800- toisella puoliskolla saha- ja satamatoiminnan alettua Kotkansaarella.

Kun koeoja 1 NW-pään kulttuurikerrosten yhteenlaskettu paksuus oli enimmillään runsaan metrin, oli se ojan SE-puoliskossa enimmilläänkin vain puolisen metriä. Kaakkoon päin mentäessä pohjamaan päälle kerrostuneiden maakerrosten paksuus oheni tästäkin niin, että ojan kaakkoisosassa ei nykyisen maanpinnan ja pohjamaan välissä ollut havaittavissa varsinaisia kulttuurikerroksia laisinkaan. Ainoa poikkeus tähän oli koeojan SE-pääty (tontin takaosa), minne oli kasattu lähes metrin paksuinen kerros modernia rakennusjätettä, täytemaata ja kadun/pihan päällystämiseen käytettyä sepeliä.

Koeojan SE-puoliskon alueelle tavatuista kerroksista volyymiltään suurin ja laajimmalle levinnyt oli tiiltä sisältänyt purkujätekerros (krs. 3+3a), joka paljastui myöhemmin myös koeojista 2 ja 3. Kerros, joka oli paksuimmillaan 30 cm, oli levitetty/levinnyt alueelle mahdollisesti 1960- ja/tai 1970-luvun alussa kun viereiseltä tontilta (Satamakatu 1) purettiin Kotkan sataman työläisten taukotupa- ja huoltorakennus ja kaivaustontin (Ruukinkatu 15) SW-sivustan kalliolta purettiin sinne 1900-luvun alussa rakennettu asutuskanta. Mahdollista on toisaalta myös se, että purkumassat on tuotu kokonaisuudessaan muualta ja levitetty alueelle täytteeksi ja tasoitteeksi. Muut kaivaustonteilta paljastuneet kerrokset olivat myöhäisiä alueelle levitettyjä ohuita pinnoite-, päällyste- ja täyttökerroksia.

Viimeksi mainitut kerrokset olivat lähes löydöttömiä, sisältäen ainoastaan resenttiä esineistöä, ja niistä esiin kaivetut rakenteetkin olivat ajoitukseltaan varsin myöhäisiä. Vanhin rakenteista (R3) oli rautainen vesijohtoputki, joka on yhdistettävissä tontille vuosien 1906-1907 paikkeilla rakennettuun pieneen sähköistettyyn pumppurakennukseen. Koeojasta löytynyt betoninen viemäriputki (R2) oli kaivettu alueelle todennäköisesti vasta 1900-luvun toisella puoliskolla, mutta sitä oli edeltänyt paikalla myös koeojasta 2 paljastunut keraaminen viemäriputkilinja. Mainittujen linjojen kaivun yhteydessä olivat alueen alkuperäiset kerrokset pohjamaata myöten sekoittuneet laajalta alueelta. Kolmas alueen rakenteista, kiveys R1, ajoittui sekin kerroshavaintojen perusteella vasta 1900-luvun toiselle puoliskolle.

5.3. KOEOJA 2

Kuvat 22-23: Koeoja 2 ennen kaivamista (vas.) ja pohjaan kaivettuna (oik.) NE.
Kuva: KyM/M. Kykyri.

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 200-218,30, y: 300-302; koeojan nurkat Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmässä ilmoitettuna: N-nurkka: x: 706598.599; y: 497240.419; W-nurkka: x: 706587.312; y: 497226.067; S-nurkka: x: 706585.740; y: 497227.303; E-nurkka: x: 706597.026; y: 497241.655.

Laajuus: 2x18,3 m; suunta: NE-SW; z-pinta: +4.59-5.95 m.m.p.y;
z-pohja: +3.40-4.81 m.m.p.y.

5.3.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SW- ja SE-seinämät. Koekuopan alueella sijainneet kerrokset ja rakenteet olivat seuraavat:

Krs. 8 (a): Sijainti: x: 200-208,60, y: 300-302; z: +5.04-5.95 m.m.p.y.

Koostumus: punaharmaa kivimurske, joka oli hiesunsekainen sisältäen pientä särmikästä kiveä (kivikoko $\varnothing \leq 10$ mm). Irtonainen, enimmillään 20 cm paksuinen kerros, joka oli levitetty koeojan SW-puoliskon alueelle. Kerros oheni tasaisesti suuntaan NE siirryttäessä. Piha-alueelle tuotu ja levitetty päällystesepeleli.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1, 3, 3c ja 9 yläpuolella.

Krs. 1: Sijainti: x: 200-218,30, y: 300-302; z: +4.59-5.78 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea hiekansekainen multa. Pakkaantunut kerros, joka oli havaittavissa koeojan alueella kattavana ja 1-10 cm:n paksuisena kerroksena. Koeojan NE-puoliskossa (x: 209,50-218,30) kerroksen pinnalla esiintyi kivimursketta (krs. 8). Piha-alueen nurmikenttä ja sen alainen multakerros.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 8(a) ala- ja kerrosten 3b, 3c, 9, 21 ja 23 yläpuolella.

Löydöt: pala resentiä valkoista fajanssia, eläimen kylkiluun fragmentti sekä päällystemuovia.

Krs. 8: Sijainti: x: 200 y: 300-301,20; z:+5.60 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa kivimurske, joka oli hiesunsekainen sisältäen pientä särmikästä kiveä, jonka $\emptyset$ oli 1-5 mm. Irtonainen kerros, jonka paksuus oli 10 cm. Päällystekerros.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1 ala- ja kerrosten 3b ja 21 yläpuolella.

Krs. 21: Sijainti: x: 200-200,30, y: 300-30; z:+5.54-5.72 m.m.p.y.

Koostumus: väriltään vaaleanpunaisten seinärappauskatkelmien muodostama 10 cm:n paksuinen ja metrin pituinen horisontti, joka oli havaittavissa ainoastaan koeojan SW-seinämässä. Kalkkirappauksessa oli käytetty sekoitteena hienoa hiekkaa, ja se oli hyvin pehmeää. Katkelmien paksuus oli 4-4,5. Purkujätekerrostuma.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1+8 ala- ja kerroksen 3b yläpuolella, ja se muodosti yhdessä kerrosten 3+3b+3c kanssa kerroskokonaisuuden.

Krs. 9: Sijainti: x: 213,80-218,30, y: 302; z: +4.60-4.80 m.m.p.y.

Koostumus: Keltaharmaa, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pientä pyöreäpintaista kiveä ($\emptyset \leq 30$ mm). Pakkaantunut ja ohut horisontti, jonka paksuus vaihteli välillä 5-10 cm. Tonttialueelle levitetty pinnoite/päällyste, joka esiintyi koeojan NE-päässä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1+8 ja ala- ja kerroksen 3 yläpuolella.

Krs. 3b: Sijainti: x: 200-202, y: 300-302; z: +5.42-5.66 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea, hienon hiekan sekainen pakkaantunut multa, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä kiveä ($\emptyset$ 2-15 mm), pieniä tiilenpaloja ($\emptyset$ 10-30 mm), hiilenpaloja ($\emptyset \leq 5$ mm) sekä nokea. Lisäksi kerroksesta löytyi keraamisen viemäriputken paloja, keltasavisen seinäkaakelin katkelmia sekä turkoosia ja vihreää pullolasia. Purkujätekerros, jonka paksuus oli 15-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 8 ja 21 ala- ja kerroksen 3c yläpuolella, ja se muodosti kerrosten 21+3b+3c kanssa kerroskokonaisuuden.

Löydöt: Resenttejä löytöjä: vaaleanturkoosin hillopurkin paloja, turkoosia ja vihreää pullolasia, punasavisen, lasittamattoman kukkaruukun paloja, valkolasitteisen seinäkaakelin katkelmia, väritöntä tasolasia, keraamisen, ruskealasisitteisen viemäriputken katkelmia, messinkinen briikka sekä peitemuovin (tms.) palasia.

Kuva 24: Koeojan SW-pääty, jossa erottuu selvästi tiiltä, hiiltä ja kiviä sisältänyt paksu purkujätekerrostuma (3+3b+3c). NE. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Krs. 3c: Sijainti: x: 200-209,80, y: 302; z: +4.94-5.48 m.m.p.y.

Koostumus: punertavanruskea, irtonainen ja hiesuinen hiekka, jossa esiintyi runsaasti erikokoisia tiilenpaloja ($\varnothing$ 0,5-20 cm). Palojen pinnalla oli kiinni laastia. Tiilien väri vaihteli kirkkaan oranssista harmaanpunaiseen ja osa niistä oli pinnaltaan nokeentuneita. Tiilikoko oli 5,5-6x12,5x(14-18) cm, mutta tiilien joukossa oli myös kaksi pienempää tiiltä, joiden koko oli 5,5x11x(20) cm ja 4-5x13,5x(8-15) cm. Tiilen lisäksi kerroksessa esiintyi hieman myös pyöreää ja särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 20$ mm). Purkujätekerroksen paksuus oli 20-60 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 3b ja 8 ala- ja kerrosten 3, 6a ja 6b yläpuolella, ja se muodosti kerrosten 21+3+3b kanssa kerroskokonaisuuden.

Löydöt: kerroksen koeojan SW-seinämästä poimitut löydöt olivat sekoittuneita ja eri-ikäisiä. Resentin vihreän astialasin, valkoisen koristeettoman sekä sinikoristeisten fajanssinpalojen lisäksi kerroksesta löytyi myös pala slaavilaista keramiikkaa sekä iridisoitunut pala vihreää astialasia (KM 38989:37-38).

Krs. 3: Sijainti: x: 200-203,30, 204,90-208,60, 209-218,30 y: 302; z: +4.52-5.24 m.m.p.y.

Koostumus: kuten kerros 3b, mutta erittäin hiekansekainen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-30 cm. Kerroksessa esiintyi myös kirkasta ikkunalasia, ja alaosastaan kerros oli hiesunsekainen. Alueelle levitetty purkujätekerros.

Paksun purkujätekerrostuman lävitse oli koeojan alueella kaivettu kaksi kaivantoa, jotka olivat havaittavissa ojan SE-seinämässä. Pienempi näistä oli ainoastaan 30 cm syvyinen, alaspäin hieman

levenevä, suoraseinäinen ja tasapohjainen kaivanto, joka sijaitsi ojan keskivaiheilla (x: 208,60-209, y:302). Kaivanto oli tehty pintaturpeen ja sepelikerroksen (krs 1+8(a)) ja purkukerroksen (3+3c) lävitse aina steriilin kerroksen 20 pintaan (z: +4.80 m.m.p.y.). Kaivun ja täytön yhteydessä purkukerros oli levinnyt myös tehdyn kaivannon lähiympäristöön.

Laajempi kaivannoista sijaitsi koeojan SW-päässä ja se oli noin kolmen metrin levyinen (x: 202,20-205,20, y:302) ja 60 cm syvyinen (z: +4.80 m.m.p.y.). Alkuperäinen kaivanto lienee alun alkaen tehty siinä yhteydessä kun alue oli 1900-luvun alkuvuosikymmeninä viemäröity ja alueelle oli kaivettu steriiliin pohjamaahan (kerrokset 6a ja 20) ulottuva oja likakaivoineen (rakenne R 4). Myöhemmässä vaiheessa (1960-1970-luvulla), kun alueelle oli jo levitetty purkukerros (3+3c), oli sama paikka kaivettu auki aluetta kaapeloitaessa, jolloin itse kaivanto oli todennäköisesti laajentunut nykyiseen laajuuteensa. Kaapeloijan kaivun ja täytön yhteydessä oli purkukerros (3+3c) levinnyt myös tehdyn kaivannon lähiympäristöön.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 8+1, 9 ja 3c ja ala- ja kerrosten 20, 22, 7(a) ja 6b yläpuolella, ja se muodosti kerrosten 21+3b+3c kanssa kerroskokonaisuuden.

Löydöt: pala resenttiä koristelematonta fajanssia.

Krs. 22: Sijainti: x: 213-217, y: 302 ; z: +4.40-4.70 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa, paikoin mullansekainen hiesu, jossa esiintyi jonkin verran tiilenmurenia ja -paloja ($\emptyset$ 0,5-15 cm) sekä pieniä hiilenpaloja ($\emptyset \leq 0,5$ cm). Kerroksessa esiintyi hiekkaisen mullan lisäksi keltaruskean ja rautaoksidipitoisen hiesun linssejä. Kerros muodosti koeojan NE-päähän kaivetun matalan (pohjan z: + 4.00 m.m.p.y.), neljän metrin levyisen ja 40-60 cm syvyisen kaivannon täytön. Kaivanto oli tehty suoraan pohjamaahan kerrosten 6a-6b sekä 7 lävitse, ja sen yläpuolella sijaitsi alueelle levitetty kattava purkukerros 3.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 3 ala- ja kerrosten 6a, 6b ja 7(a) yläpuolella.

Krs. 3c+6a: Sijainti: x: 206-208, y: 300-301; z: +4.65-4.95 m.m.p.y.

Koostumus: Kerrosten 3c ja 6a sekoittumisen yhteydessä syntynyt 30 cm:n paksuinen täyttömaakerros. Kerroksella oli täytetty myöhäinen kaapelikaivanto, joka oli havaittavissa koeojan SW-päästä paljastuneen viemärikaivon (rakenne R4) N- ja S-puolella.

Stratigrafinen sijainti: Kerros 3c+6a sijaitsi kerroksen 1+8 ala- ja rakenteen R4 ja sen täyttökerroksen 1(b) yläpuolella.

Krs. 1(b): Sijainti: x: 206-208, y: 300-301; z: +4.50-4.65m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea hiekansekainen multa. Pakkaantunut kerros, joka muodosti ylimmän viemärikaivo R4:n täyttökerroksista. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 10-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi rakenteen R4 sisässä, kerroksen 23 ylä- ja kerroksen 3c+6a alapuolella.

Krs. 23: Sijainti: x: 206-208, y: 300-301; z: +4.15-4.50 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea hieno hiekkä, jonka keskivaiheilla esiintyi $\emptyset$ 15-35 cm:n kokoisia pyöreäpintaisia mukulakiviä. Kivien (jotka mitä todennäköisimmin olivat peräisin puretusta kiveyksestä) lisäksi kaivon keskimmäisestä täyttökerroksesta löytyi pieniä tiilenpaloja ($\emptyset \leq 20$ mm), maatuneen puun katkelmia sekä kattohuovan palasia. Kerrospaksuus 35 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1(b) ala- ja kerroksen 23b yläpuolella.

Löydöt: painolastipiin palanen sekä eläimen luun fragmentti.

Krs. 23a: Sijainti: x: 206-208, y: 300-301; z: +4.04-4.15m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekkainen multa, joka sisälsi muovia, puunsälää sekä värittömän ikkunalasin palasia. Alin viemärikaivon täyttökerroksista, jonka paksuus oli 10 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 23 ja rakenteen R4 (viemärikaivo) pohjan välissä.

Löydöt: muovisen kääripaperin sekä värittömän tasolasin palasia.

Krs. 20: Sijainti: x: 203,50-205, 208,60-209, y: 302; z: +4.90-5.00 m.m.p.y.

Koostumus: punertavanruskea hieno hiekka, jossa esiintyi runsaasti erikokoista, pinnaltaan pyöreää ja pyöristynyttä kiveä ($\emptyset$ 0,2-15 cm). Pakkaantunut steriili kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 10-20 cm. Koeojan alueelta tavatuista kolmesta kaivannosta kaksi lounaisinta oli kaivettu kerroksen 20 lävitse.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 3+3c ala- ja kerroksen 6a yläpuolella.

Krs. 6a: Sijainti: x: 203,50-204,80, 213,60-216, y: 302; z: 4.30-5.00 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa, paikoin punertava pakkaantunut hiesu. Kerros oli steriili ja sen paksuus vaihteli välillä 10-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 3c, 7(a), 20 ja 22 ala- ja kerroksen 6b yläpuolella. Kerros 6a esiintyi lisäksi 10-15 cm:n paksuisena linssinä kerroksessa 6b koeojan NE-päässä (x: 216-218,30).

Löydöt: posliinikupin pohjapala (jossa pohjassa Meissenin leima) sekä liitupiipun varsikatkelma (KM 38989:39-40).

Krs. 6b: Sijainti: x: 200-202,40, 204,40-218,30, y: 302; z: +4.20-4.85 m.m.p.y.

Koostumus: harmaankellertävä, rautaoksidilaikkuinen ja rautaoksidin värjäämä pakkaantunut hiesu, jossa kerros 6a esiintyi 10-15 cm:n paksuisena linssinä koeojan NE-päässä (x: 216-218,30). Kerrosten 6b ja 6a sekä 6b ja 7 vaihteessa, koeojan SE-seinämässä välillä x: 213-218,30, oli havaittavissa puolen cm:n paksuinen puhtaan rautaoksidin muodostama tiivis horisontti, jossa kasvoi vahva juuririhmasto. Kerros 6b oli steriili ja sen paksuus vaihteli välillä 10-70 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 3c, 6a ja 22 ala- ja kerrosten 15 ja 7 yläpuolella.

Krs. 7(a): Sijainti: x: 210-213,50, y: 302; z: +4.60-4.90 m.m.p.y.

Koostumus: punaruskea, irtonainen keskikarkea hiekka, jossa esiintyi pientä pyöreäpintaista kiveä. Alun perin steriili kerros, joka oli siirretty pois alkuperäiseltä paikaltaan siinä yhteydessä kun koeojan NE- puoliskoon oli kaivettu laaja kaivanto (x: 213-217). Kerrospaksuus vaihteli välillä 5-10 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 3 ja 22 ala- ja kerroksen 6a ja 20 yläpuolella.

Krs. 7: Sijainti: x: 216-218, y: 302; z: +4.00-4.12 m.m.p.y.

Koostumus: punaruskea, irtonainen keskikarkea hiekka, jossa esiintyi pientä pyöreäpintaista kiveä ($\emptyset \leq 3$ cm). Steriili kerros, jota kaivettiin esiin enimmillään 15 cm paksuudelta koeojan NE-päästä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 6b alapuolella ja jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

Löydöt: valkolasitteisen ja koristelemattoman lautasen reunapala (KM 38989:41).

Krs. 15: Sijainti: x: 201,20, y: 301 (koepisto 7); z: +3.74 m.m.p.y.

Koostumus: vaaleanruskea hiesu. Kerrosta kaivettiin esiin 25 paksuudelta koepistosta 7 ($\emptyset$ 70 cm, syvyys 70 cm) voimakkaasti koilliseen viettävän silokalliopinnan päältä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 6b alapuolella ja se oli kerrostunut peruskallion päälle.

Kartat: no: 1-4, 13-18.

Mustavalkonegatiivit: 51882:8-9, 15-16, 21-22, 61.

Diapositiivit: 51883:8-9, 38-39, 42-48, 63-64.

Löydöt: KM 38989:37-41.

5.3.2. Rakenteet

Rakenne R4: tiilinen viemärikaivo ja siihen liittyvät viemäriputket R4a-c

Kuva 25:

Likakaivo R4 ja siihen liittyvä betoninen viemäriputki R4c esiin-kaivettuina. Taustalla Laija Simponen dokumentointityössä. S.

Kuva: KyM/M. Kykyri.

Perustiedot:

Koordinaatit: kaivo: x: 206,50-208, y: 300-301,20; rakenteen sijainti Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmässä ilmoitettuna: x: 706591.961, y: 497232.264 (N-nurkka); x: 706591.791, y: 497232.743 (E-nurkka); x: 706591.238, y: 497232.547 (S-nurkka); x: 706591.408, y: 497232.068 (W-nurkka); z-pinta: +4.62 - +4.76 m.m.p.y.; z-pohja: +4.04 m.m.p.y.

-betoninen viemäriputki R4c: x: 206-207, y: 301-302; rakenteen sijainti Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmässä ilmoitettuna x: 706591.040, y: 497232.207 (N) ja x: 706590.073, y: 497231.821 (S); z-pinta: +4.49 - +4.31 m.m.p.y. (S-N).

-keraaminen viemäriputki R4a: x: 207,20, y: 300, z-pinta: +4.29, z-pohja: +4.08 m.m.p.y.

-betoninen viemäriputki R4b: x: 207,60, y: 300,20, z-pinta: +4.26, z-pohja: +4.03 m.m.p.y.

Koko: kaivo: 1,15x1,15 m.

-viemäriputki R4a: $\varnothing$ 21 cm. Rakennetta ei kaivettu esiin.

-viemäriputki R4b: $\varnothing$ 30 cm. Rakennetta ei kaivettu esiin.

-viemäriputki R4c: $\varnothing$ 30 cm; pituus 1,40 m (rakenne kaivettiin esille ainoastaan N-päästään);

Kuvailu: Tiilestä muurattu viemärikaivo, joka paljastui koeojan NW-sivustalta ojan SW-päästä. Pohja-alaltaan neliön muotoisen tiilikaivon koko oli 1,15x1,15 m (ulkomitta) ja sen korkeus oli enimmillään 71 cm (NW-seinämä), joka lienee ollut kaivon alkuperäinen korkeus. Kaivon W- ja E-nurkka olivat rikkoutuneet ja sen SW-, SE- ja NE-seinämistä puuttui arviolta kaksi tiilikertaa. Kaivon SW- ja SE-seinämien yläpinnan laastissa oli painautumia tiilistä, jotka olivat olleet kooltaan 26x12 cm ja 27x12 cm.

Viemärikaivon NW-seinämässä oli tiilikertoja jäljellä 11 tiilikertaa, mikä vastanee kaivon alkuperäistä korkeutta. Kaivon SE-sivustaa paljastettiin ulkopuolelta 9 tiilikerran ja SE-seinämää ainoastaan 3 tiilikerran verran (tarvetta enempään esiin kaivamiseen ei ollut). Rakenteeseen oli käytetty pilkottuja ja kokonaisia tiiliä, joiden koko mitattavilta osin oli 6x26,5, 6x26 cm, 7x27 cm ja 7x26 cm. Lisäksi kaivon E-nurkan muuraukseen oli käytetty yhtä valkotiiliä, joka oli kooltaan 7x11,5 cm (katkaistu tiili). Kaivon seinämien paksuus oli 30 cm (kahden tiilen leveys).

Viemärikaivo oli muurattu harmaalla kalkkibetonilaastilla, joka oli erittäin kovaa ja sisälsi sekoitteena hienoa hiekkaa. Laastia oli käytetty 2-4 cm:n levyisiin saumoihin niin runsaasti, että osa laastista oli pursunut kaivon tiilipinnoille. Kaivon sisäseinien pintaan samoin kuin sen pohjalle oli levitetty kattava betonilaastikerros. Kaivon tyhjennyksen yhteydessä sen kolmen seinämän alaosasta paljastui ulospäin vievä viemäriputki, joista ainoastaan eteläisin (R4c) kaivettiin osittain esiin koekaivausten yhteydessä.

Kaivon NW-seinämästä paljastui lasitettu keraaminen viemäriputki R4a (ns. ruukkuputki), jonka $\varnothing$ oli 21 cm. Putki jatkui suunnassa E-W koeojan NW-seinämään. Kaivon NE-seinämästä paljastui puolestaan $\varnothing$ 30 cm kokoinen betoniputki R4b, joka jatkui suuntaan N. Myös kaivon SW-sivustalta paljastui betoninen viemäriputki ($\varnothing$ 30 cm), joka kulki suunnassa N-S. Viimeksi mainittua viemäriputkea kaivettiin osittain esiin sen kulkusuunnan selvittämiseksi.

Likaviemäri oli kaivettu steriiliin hiesukerrokseen 6b, jonka pinta ulottui kaivon ylimmän säilyneen tiilikerran tasolle. Myöhemmin kaivon NE-puolitse oli kaivettu kaapelilinja, missä yhteydessä kaivon ympäristön ylimmät kerrokset molemmin puolin koeojaa olivat sekoittuneet. Sen jälkeen kun kaivo oli jäänyt käytöstä, se oli täytetty kerroksilla 23a, 23 ja 1. Kaivoon liittyvät viemäriputket R4a-c oli myös kaivettu kerrokseen 6b kerroksen 20 lävitse, joilla ne myös oli putkien laskun jälkeen peitetty.

Kartat: no: 1-2, 13.

Mustavalkonegatiivit: 51882:17-20, 23-32.

Diapositiivit: 51883:49-62, 65-74.

YHTEENVETO: Koeoja 2

Koeoja 2 vastasi kulttuurikerrosten ja rakenteiden ajoituksen, stratigrafiansa sekä kerroskoostumuksensa puolesta suuresti koeoja 1:n SE-puoliskoa. Kulttuurikerrosten yhteenlaskettu kerrospaksuus ojan alueella vaihteli välillä 10-100 cm. Samoin kuin koeoja 1:n SE-puoliskossa, ei koeoja 2:kaan alueelta paljastunut vanhoja Ruotsinsalmen aikaisia kerroksia tai rakenteita, vaan täälläkin pohjamaan päälle kerrostuneen laaja-alaisimman horisontin muodosti tiilensekainen purkujätekerros (krs. 3+3b+3c), joka ajoittui todennäköisesti vasta 1900-luvun toiselle puoliskolle. Alueelle levitetyt ohuet pinnoite/päällystekerrokset olivat vielä tätäkin nuorempia.

Koko koeojan alan kattanut purkukerros oli paksuimmillaan ojan lounaispäässä (70 cm), mutta muualla sen keskipaksuus oli vain 10 cm. Ojasta esiin kaivetut löydöt olivat pääasiallisesti peräisin yllä mainitusta purkukerroksesta ja ajoitukseltaan resenttejä. Ojan alueelta saatiin kuitenkin talteen muutama yksittäinen irtolöytö, jotka ajoittuivat jo Ruotsinsalmen aikaisiksi (KM 38989:37-41). Löytöjen alkuperäinen kerrossidonnaisuus jäi epäselväksi, sillä ne löytyivät alueelle levitetystä purkukerroksesta sekä kohdista, missä ojan alkuperäiset kerrokset olivat sekoittuneet myöhempien kaivutöiden seurauksena. Koeojan SE-seinämässä oli havaittavissa kaivamisen aiheuttamia sekoittuneita kerroksia kolmessa eri kohdassa.

Koeoja 2:n SW-päästä paljastui tiilinen viemärikaivo (R4) ja siihen liittyvät kolme viemäriputkea (R4a-c). Näistä pohjoiseen päin jatkuva viemäriputki oli samaa linjaa koeoja 1:stä aiemmin löytyneen betoniviemäriputken kanssa. Kaivo oli alun alkaen ollut varustettu keraamisilla viemäriputkilla, jotka oli 1900-luvun toisella puoliskolla korvattu betonisilla putkilla.

5.4. KOEOJA 3

5.4.1. Kerrokset ja stratigrafia

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 202-210,40, y: 310-311,40; koeojan nurkat Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmässä ilmoitettuina: N-nurkka: x: 706588.535; y: 497243.857; W-nurkka: x: 706583.451, y: 497237.224; S-nurkka: x: 706582.340; y: 497238.076; E-nurkka: x: 706587.424; y: 497244.709.

Laajuus: 1,4x8,4 m; suunta: NE-SW; z-pinta: +5.21-6.22 m.m.p.y;
z-pohja: +4.78-5.89 m.m.p.y.

Kuva 26: Koeoja 3 pohjaan kaivettuna. NE. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Krs. 8(a): Sijainti: x: 202-206, y: 310-311,40; z: +5.93-6.22 m.m.p.y.

Koostumus: punaharmaa kivimurske, joka oli hiesunsekainen sisältäen pientä särmikästä kiveä (kivikoko $\varnothing \leq 10$ mm). Irtonainen, 10-15 cm paksuinen kerros, joka oli tuotu ja kasattu tonttialueen takaosaan. Päällystesepele.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1 päällä.

Krs. 1: Sijainti: x: 202-210,40, y: 310-311,40; z: +5.33-5.77 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea hiekansekainen multa. Pakkaantunut kerros, joka oli havaittavissa koeojan alueella kattavana ja 5-20 cm:n paksuisena kerroksena. Kerroksen paksuus kasvoi tasaisesti lounaasta koilliseen siirryttäessä. Piha-alueen nurmikenttä ja sen alainen multakerros.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 8(a) ala- ja kerrosten 9 ja 1(c) yläpuolella.

Krs. 9: Sijainti: x: 202-207, y: 310-311,40; z: +5.84-5.89 m.m.p.y. (koeojan SW-pää).

Koostumus: Keltaharmaa, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pientä pyöreäpintaista ja särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 30$ mm). Pakkaantunut horisontti, jonka paksuus vaihteli välillä 5-15 cm. Tonttialueelle levitetty päällyste, jonka pinnasta löytyi 30x40 cm kokoinen ja 7 cm:n paksuinen betonilaatta.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 ala- ja kerroksen 1(c) yläpuolella.

Krs. 1(c): Sijainti: x: 202-207, y: 310-311,40.

Koostumus: mustanruskea hiekasekainen multa. Hyvin irtonainen kerros, joka sisälsi runsaasti kasvien ja puiden juuria. Kerros oli havaittavissa koeajan alueella kattavana, koilliseen paksunevana (5-30 cm) kerroksena. Entinen maanpinta.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 9 ala- ja kerrosten 3c ja 1(d) yläpuolella.

Krs. 3b: Sijainti: x: 202-207, y: 310-311,40; z: +5.65-5.85 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea, hienon hiekan sekainen pakkaantunut multa, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä kiveä ($\varnothing$ 2-15 mm), pieniä tiilenpaloja ($\varnothing$ 10-50 mm) ja hiilenpaloja ($\varnothing \leq 5$ mm). Kerroksen keskiosasta löytyi myös hehkulampun kanta ja lampun sirpaleita. Alueelle levitetyn purkukerroksen paksuus oheni lounaasta koilliseen (5-30 cm) ja paksuimmillaan kerros oli välillä x: 204-206,50.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 1(c) ja 1(d) välissä.

Kuva 27: Koeoja 3:n alueella vuorottelivat päällekkäiset multakerrokset sekä niiden väliset täyttökerrokset. N. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Krs. 1(d): Sijainti: x: 202-207, y: 310-311,40.

Koostumus: tummanruskea hiekkansekainen multa. Erittäin pakkaantunut kerros, joka oli havaittavissa koeojan alueella kattavana ja 1-3 cm:n paksuisena, runsaasti kasvien juuria sisältävänä kerroksena. Entinen maanpinta.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 3c ja 1(c) ala- ja kerroksen 28 yläpuolella.

Krs. 28: Sijainti: x: 202-207, y: 310-311,40, z: +5.19-5.28 m.m.p.y.

Koostumus: tuhkanharmaa, erittäin mineraalipitoinen ja huuhtoutunut multa. Kerroksessa esiintyi pikkuriikkisiä hiilenpaloja ($\varnothing \leq 1$ mm), tiilenmurenia ($\varnothing \leq 5$ mm) ja pieniä kiviä ($\varnothing \leq 20$ mm). Kattavassa, 5 cm:n paksuisessa horisontissa oli havaittavissa kaksi pientä kuopannetta (x: 205,70-206,10, y: 310-310,90 ja x: 203,80-205,30, y: 311-311,40), jotka jatkuivat alla sijaitseviin maakerroksiin. Näistä suuremman kuopanteen $\varnothing$ oli 1 m ja pienemmän 0,5 m, ja ne olivat täyttyneet kerroksella 28. On mahdollista, että kuopanteet olivat syntyneet paikalle luontaisesti, kun alueella kasvaneiden puiden juurien maatumisen seurauksena syntyneet kuopat olivat täyttyneet päällä sijaitsevalla multakerroksella. Kerros 28 oli alin steriiliin pohjamaan päälle kerrostunut horisontti paikalla.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1(d) ala- ja kerrosten 20 ja 6a yläpuolella.

Krs. 20: Sijainti: x: 202-206,30, y: 310-311,40; z: +5.63 m.m.p.y.

Koostumus: punertavanruskea hieno hiekka, jossa esiintyi runsaasti erikokoista, pinnaltaan pyöreää ja pyöritynyttä kiveä ($\varnothing$ 0,2-10 cm). Pakkaantunut steriili kerros, jonka paksuus oli enimmillään 10 cm ja joka oheni tasaisesti koilliseen päin mentäessä häviten kokonaan kohdalla x: 206,30.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 28 ala- ja kerroksen 6a yläpuolella.

Krs. 6a: Sijainti: x: 202-207, y: 310-311,40; z: +4.78-5.52 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa, paikoin punertava pakkaantunut hiesu. Kerros oli steriili ja sitä kaivettiin esiin 5-20 cm:n paksuudelta.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 28 ja 20 alapuolella ja se jatkui koeojan pohjalta alaspäin.

Mustavalkonegatiivit: 51882:33-35, 38-39, 62.

Diapositiivit: 51883:

YHTEENVETO: Koeoja 3

Koeojan 3 alueella pohjamaan päällä sijainneiden kerrosten yhteenlaskettu paksuus vaihteli välillä 40-60 cm. Alueella esiintyneiden päällekkäisten multakerrosten (maanpinta) välissä sijaitsi koostumukseltaan toisistaan poikkeavia päällyste- ja täyttökerroksia, jotka kaikki olivat luonteeltaan resenttejä. Yksi kerroksista oli sama tiiltä sisältävä purkujätekerros (3b), joka paljastui myös koeoja 1 SE-pään ja koeoja 2:n alueelta. Koeojasta ei löytynyt rakenteita.

5.5. KOEOJA 4

Kuvat 28: Koeoja 4 pohjaan kaivettuna. SW. Kuva: KyM/M. Kykyri.

5.5.1. Kerrokset ja stratigrafia

Perustiedot:

Koordinaatit: x: 203-210, y: 285 286,40; koeojan nurkat Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmässä ilmoitettuina: N-nurkka: x: 706605.745; y: 497225.201; W-nurkka: x: 706601.720; y: 497219.477; S-nurkka: x: 706600.575; y: 497220.282; E-nurkka: x: 706604.600; y: 497226.006.

Laajuus: 1,4x7 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.70-3.98 m.m.p.y;
z-pohja: +2.97-3.16 m.m.p.y.

Krs. 1+8: Sijainti: x: 203-210, y: 285-286,40; z: +3.70-3.98 m.m.p.y

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 10$ mm). Erittäin pakkaantunut kerros, jonka paksuus oli ≤ 5 cm. Piha-alueen nurmikenttä ja sen alainen multakerros, joka oli yläosastaan harmaan kivimurskeen (krs.8) sekainen. Kerrosten 1+8+10 yhteenlaskettu paksuus oli 20-25 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 8 yläpuolella.

Krs. 8: Sijainti: x: 203-210, y: 285-286,40.

Koostumus: harmaa kivimurske, joka oli hiesunsekainen sisältäen pientä särmikästä kiveä, jonka $\varnothing$ oli 1-10 mm. Pakkaantunut ja kattava kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-10 cm. Piha-alueelle levitetty moderni pinnoite/päällyste. Kerrosten 1+8+10 yhteenlaskettu paksuus oli 20-25 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 1+8 ala- ja kerroksen 10 yläpuolella.

Krs. 10: Sijainti: x: 203-210, y: 285-286,40.

Koostumus: harmaanruskea, erittäin pakkaantunut hiesu, jossa esiintyi särmikästä kiveä ($\varnothing$ 1-5 mm) ja pieniä tiilenpalasia ($\varnothing \leq 20$ mm). Täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 10-15 cm. Kerrosten 1+8+10 yhteenlaskettu paksuus oli 20-25 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 8 ala- ja kerroksen 29 yläpuolella.

Krs. 29: x: 203-210, y: 285-286,40.

Koostumus: mustanruskea, tahmea ja pakkaantunut hiekkainen multa. Kerroksessa esiintyi pieniä hiilenpaloja ($\varnothing \leq 10$ mm), pyöreäpintaista ja särmikästä pikkukiveä ($\varnothing \leq 10$ mm) sekä pieniä tiilenpaloja ($\varnothing \leq 20$ mm). Kerros haisi voimakkaasti öljylle, joka oli todennäköisesti peräisin välittömästi koeojan NW-puolella sijainneelta autojen pysäköintipaikalta ja/tai alueella sijainneesta sataman nosturin käyttäjien versta- ja huoltorakennuksesta. Koko koeojan alan kattava täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 30-45 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 10 ala- ja kerroksen 9(a) yläpuolella.

Löydöt: sekoittuneita, eri-ikäisiä löytöjä, joiden joukossa esiintyi yksi pinnaltaan iridoitunut vihreä lasipullon palanen (KM 38989:42) sekä resentejä löytöjä: vihreää ja ruskeaa pullolasia, valkolasitteista ja koristelamatonta fajanssia, punasavivadin pohjakatkelma, painolastipiitä sekä eläimen luun fragmentti.

Krs. 9(a): x: 203-210, y: 285-286,40; z: n. +3.00 m.m.p.y. (koeojan SW-pää).

Koostumus: Keltaharmaa, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pientä pyöreäpintaista ja särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 50$ mm). Pakkaantunut kattava horisontti, jonka paksuus vaihteli välillä 10-15 cm. Täyttökerros.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 29 ala- ja kerroksen 30 ja 6a yläpuolella.

Krs. 30: Sijainti: x: 203-207, y: 285-286,40; z: +3.00-3.10 m.m.p.y. (koeojan SW-pää).

Koostumus: likaisenharmaa, aavistuksen verran rusehtava sitkeä savi. Täyttökerros, jonka paksuus oli 20-30 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerroksen 9(a) ala- ja kerroksen 6a yläpuolella.

Kuvat 29: Koeoja 4 alueen paksuin kerrostuma oli tummanruskea ja kattava multakerros (krs. 29), jossa esiintyi eri-ikäisiä löytöjä. Kerros oli levitetty aikoinaan täytteeksi tontin piha-alueelle, jolta paljastui myös pihan katteena käytössä olleita vanhempia päällystekerroksia. N. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Krs. 6a: Sijainti: x: 203,50-204,80, 213,60-216, y: 302; z: +4.30-5.00 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa, paikoin punertava pakkaantunut hiesu. Kerros oli steriili ja sen paksuus vaihteli välillä 2-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 9(a) ja 30 ala- ja kerroksen 6b yläpuolella.

Krs. 6b: Sijainti: x: 200-202,40, 204,40-218,30, y: 302; z: +4.20-4.85 m.m.p.y.

Koostumus: harmaankellertävä, rautaoksidilaikkuinen ja rautaoksidin värjäämä pakkaantunut hiesu. Välillä x: 207-209 kerroksen pinnassa esiintyi 10 cm paksuudelta pientä pyöreää kiveä ($\sigma \leq 10$ mm).

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 6a alapuolella ja se jatkui kaivannon pohjalla alaspäin.

Kartat: no: 1-2, 20.

Mustavalkonegatiivit: 51882:36-37, 40-41, 63.

Diapositiivit: 51883:

Löydöt: KM 38989:42.

YHTEENVETO: Koeoja 4

Koeojan 4 alueella pohjamaan päällä sijainneiden kerrosten yhteenlaskettu paksuus vaihteli välillä 50-70 cm. Alueelta tavatuista kerroksista ylimmät olivat alueelle levitettyjä, ajoituksestaan myöhäisiä päällyste- ja pinnoitekerroksia ja alimmat koostumukseltaan toisistaan poikkeavia täyttökerroksia. Kuten koeoja 1:n NW-päästä, ei koeoja 4:kään alueelta tavattu tiilensekaista purkujätekerrosta 3, joka tuli koekaivausten yhteydessä esille muista koeojista. Koeojasta 3 ei löytynyt rakenteita ja pääosa sen kerroksissa esiintyneistä löydöistä oli resentejä.

6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO

Koneellisesti suoritettujen koeojituksen yhteydessä ei kaivaustonttien kerroksissa esiintynyttä arkeologista esineistöä ollut työn luonteesta johtuen mahdollista ottaa talteen kuin satunnaisesti. Arkeologisia löytöjä otettiin talteen kaivantojen siistimisen ja dokumentoinnin yhteydessä, mutta niitä saatiin talteen myös koeoja 1:n NW-päässä sijainneiden kivi-perustusten (R5 ja R6) ja niihin liittyneiden kulttuurikerrosten tutkimuksen yhteydessä. Muista koeojista poiketen tutkittiin vanhimmat (Ruotsinsalmen aikaiset) kerrokset alueella lastoin kaivamalla, missä yhteydessä myös niiden sisältämät löydöt saatiin talteen kaivausruuduittain alueen luonnollista kerrosjakoa noudattaen.

Jo ensimmäisen kaivetun koeojan (oja 1) yhteydessä kävi ilmi, että kulttuurikerrospaksuus tontilla oli vaatimaton ja kerrokset nuoria ajoittuen pääasiallisesti vasta 1900-(2000-luvulle). Käsitys vahvistui kolmen muu koeojan kaivamisen myötä. Ruotsinsalmen aikaisia kerroksia, löytöjä (KM 38989:1-36) ja rakenteiden jäännöksiä paljastui pääasiallisesti vain koeoja 1:n NW-osasta. Yksittäisiä Ruotsinsalmen asutukseen liittyviä löytöjä tavattiin myös koeojien 2 ja 4 alueilta, minne ne olivat joutuneet alkuperäisiltä paikoiltaan tonttialueiden kaivelun ja maamassojen siirtelyn seurauksena (KM 38989:37-42). Kyseiset löydöt olivat slaavilaisen keramiikan palanen, posliinikupin pohja sekä fajanssin, lasin sekä liitupiipun katkelmat (kuva 30).

Kaivaustonttien kerrokset olivat pääasiallisesti pinnoite-, päällyste-, tasoite-, täyttö- sekä purkujätekerroksia, joissa jo niiden luonteesta johtuen esiintyy yleensäkin vain vähän löytöjä. Kyseiset kerrokset sijaitsivat molemmilla tonteilla stratigrafisesti ylimpinä muodostaen pääosan koko tutkimusalueen kerroksista. Nuorimmat alueen kerroksista olivat peräisin vasta 2000-luvun puolelta. Tyypillisiä löytöjä näissä kerroksissa oli ennen kaikkea pullo-, astia- ja tasolasi, jonka lisäksi niistä löytyi myös fajanssiastioiden ja punasavisen kukkaruukun palasia, eläimenluun fragmentteja, metallinpaloja, muovia ja monenlaista rakennusjätettä. Näitä löytöjä ei luetteloitu museokokoelmiin, vaan läpikäynnin jälkeen ne hävitettiin kaivausten jälkitöiden yhteydessä.

Kaivausten Suomen Kansallismuseon kokoelmiin päänumerolla 38989 (:1-42) taltioidut löydöt olivat pääosin peräisin koeojan 1:n NW-päässä paljastuneista kerroksista 24-27 sekä 31, joita ei tavattu muista tutkituista koeojista. Huomiota herättävää ojan 1 ylimpien kerrosten 24-26 löydöissä oli niiden pieni koko ja samassa kerroksessa esiintyvien löytöjen eri-ikäisyys. Tämä kertoo välillisesti siitä, että alueen maakerroksia oli aikojen kuluessa selvästikin kaivettu, muokattu ja siirretty jne., missä yhteydessä myös kerrosten sisältämät löydöt olivat paitsi joutuneet pois alkuperäiseltä paikaltaan myös fragmentoituneet pieniksi paloiksi. Mielenkiintoinen havainto oli lisäksi painolastiin esiintyminen ainoastaan alueen ylimmissä kerroksissa 24-26 (täyttö- ja purkukerroksia). Havainto auttaa välillisesti alueelta paljastuneiden kerrosten ikäämisessä, sillä asiakirjalähteistä tiedämme, että Kotkan satamaliikenne alkoi vuonna 1872 (Harjunpää 1972: 7). Tuolloin myös ensimmäiset

Kuva 30: Ruotsinsalmen aikaisia löytöjä koeojista 1 ja 2. Vasemmalla ylhäällä rikkonainen posliinikuppi (KM 38989: 39), jonka pohjassa oleva saksalaisen Meissenin posliinitehtaan leima (ristikkäiset miekat ja tähti) kertoo kupin valmistetun vuosien 1774-1817 välisenä aikana (Röntgen 2007: 180, leima n:o 1734). Kupinpohjan oikealla puolella samasta koeojasta 2 löytynyt liitupiipun varren katkelma sekä fajanssilautasen reunapala (KM 38989: 40-41). Ylhäällä oikealla pienen fasettikoristeisen lasipullon yläosa koeoja 1:n täyttökerroksesta 24 (KM 38989:2). Alhaalla vasemmalla rakennuksen perustuksen R5 vierestä kerroksesta 27 löytyneet slaavilaisen keramiikan, punasavikeramiikan ja fajanssin palaset (KM 38989: 26-28). Alhaalla oikealla fajanssilautasen reunapala sekä irisoituneen, vihreän pullo- ja ikkunalasin katkelmat rakennuksen perustuksen R6 anturakiven päältä kerroksesta 31 (KM 38989: 33-34, 36). Kuva KyM/M. Kykyri.

ulkomaalaiset laivat painolastikuormineen vierailivat Kotkan satama-alueella, joka sijaitsi vain kivenheiton päässä kesän 2011 kaivausalueesta.

Kerrokset 24-26 sisälsivät keskenään sekoittuneista kerroksista peräisin olevia löytöjä, joista osa oli resenttejä ajoittuen pääosin vasta 1900-luvulle. Mainituista löydöistä voi painolastipiin sekä simpukankuorien lisäksi mainita mm. taso- ja pullolasin palaset, koristelemattoman ja koristellun fajanssin katkelmat, rautanulat, kattohuovan palaset sekä muutaman eläimen luun fragmentin. Kerroksista löytyi kuitenkin myös vanhempaa, jo Ruotsinsalmen kauteen (1790-1820-luku) ajoittuvaa esineistöä kuten slaavilaisen keramiikan, puna- ja valkosavi-astioiden sekä valkoisen koristelemattoman fajanssin palasia, ikkuna-, astia- ja tasolasia sekä liitupiipunvarren katkelmia sekä pii-iskos, joka oli todennäköisesti ns. pyssypii (KM 38989: 1-25).

Vanhimmat arkeologisista löydöistä olivat peräisin kerroksista 27 ja 31, jotka dokumentoitiin rakennusten perustusten R5 ja R6 yhteydessä. Vaikka mainittuja kerroksia ei koekaivausten yhteydessä ehditty niiden koko laajuudessa tutkiakaan, saatiin niistä talteen löytöjä, jotka olivat Ruotsinsalmen aikaisia. Koostumukseltaan esineistö oli samanlaista kuin ylemmistäkin kerroksista talteen otettu: mm. slaavilaisen keramiikan, punasaviastian ja koristelemattoman valkoisen fajanssin katkelmia, pullo-, astia- ja tasolasia sekä yksi maaton eläimen luun fragmentti (KM 38989: 26-36; kuva 30).

7. YHTEENVETO

Kotkansaaren Ruukinkadun ja Satamakadun kulmauksessa (tontit 285-I-7-5 ja 285-I-7-7) heinäkuussa 2011 suoritettujen arkeologisten kaivausten yhteydessä kaivettiin neljä koeojaa, joiden avulla oli tarkoitus selvittää, onko alueella säilynyt kulttuurikerroksia tai rakenteita, jotka olisivat yhdistettävissä Ruotsinsalmen aikaiseen (1790-1850-luku) asutukseen Kotkansaarella. Alueen kaupunkiarkeologinen tutkimus liittyi valmisteilla olevaan asemakaavamuutokseen, jonka yhteydessä mainituille tonteille on suunniteltu rakennettaviksi asuinkerrostaloja.

Tutkitun alueen stratigrafia osoittautui koekaivausten yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella yksinkertaiseksi ja kulttuurikerroskasvu heikoksi. Pohjamaan päälle sijaitsevien kerrosten yhteenlaskettu paksuus vaihteli suuresti: pääosassa tutkittuja tontteja kerrosten paksuus oli alle 50 cm ja enimmilläänkin vain noin metrin. Kulttuurikerrospaksuus oli suurin koeojan 1 NW-päässä, mistä paljastui kahden Ruotsinsalmen aikaisen (1790-1820-luku) rakennuksen kiviperustusten jäännökset. Kerrospaksuus oli tonttien muita osia huomattavasti suurempi myös koeojan 1 SE-päässä sekä koeojan 2 SW-päässä, minne oli kasattu myöhäisiä (1900-2000-luku) täyte- ja purkumassoja.

Tonttialueiden koeojissa dokumentoidut kerrokset olivat pääasiassa erilaisia pinnoite-, päällyste-, tasoite-, täyttö- sekä purkukerroksia, jotka ajoittuivat pääosin vasta 1900- ja 2000-luvulle. Vanhoja, Ruotsinsalmen asutuksen yhteydessä alueelle syntyneitä kulttuurikerroksia tavattiin ainoastaan koeoja 1 NW-pään alueella. Myös muut tutkimusten yhteydessä esiin kaivetut rakenteet, kaksi vesijohtoputkea, tiilinen viemärikaivo putkineen sekä pihakiveyksen jäännökset ajoittuivat vasta 1900-luvulle ja Kotkan kaupungin aikaisiksi.

Ruukinkadun kulmauksen tonttien I-7-5 ja I-7-7 alue asutettiin ensimmäisen kerran 1790-luvulla, jolloin alueelle rakennettiin kolme Ruotsinsalmen sataman puista esikunta- ja yliupseerirakennusta. Näistä kaivaustontilla I-7-5 aikoinaan sijainnut rakennus purettiin vuonna 1827, minkä jälkeen paikalle ei enää 1800-luvun puolella rakennettu uusia rakennuksia. Tonttien alue pysyi asumattomana sen lähistöllä 1870-luvulta lähtien kasvaneen saha- ja satama-alueen kupeessa aina 1900-luvun alkuun, jolloin aluetta ryhdyttiin uudelleen asuttamaan.

Kulttuurikerrosten muodostuminen Ruukinkadun varren tonttien alueelle oli Ruotsinsalmen tuhouduttua niin asutuksen puutteesta kuin alueen käytön vähyydestäkin johtuen ollut olematonta, mikä näkyi tonttien maaperässä kerrosten ja löytöjen vähyytenä. Toisaalta kaivausten yhteydessä tehtiin myös havaintoja, joiden perusteella tonteille kerrostuneita maamassoja oli kuitenkin vuosikymmenten kuluessa kaiveltu, siirretty ja levitelty sekä mahdollisesti jopa kokonaan poiskuljetettu tonttien alueelta.

Koekaivausten yhteydessä tontilta I-7-5 paljastuneita Ruotsinsalmen aikaisia rakennusten perustuksia ja niihin liittyviä kerroksia ei kaivausaikataulun puitteissa ollut mahdollista kaivaa esiin kokonaisuudessaan. Sen vuoksi sekä kiviperustukset että osa kulttuurikerroksista jätettiin (muovipeitteellä katettuina) dokumentoinnin jälkeen koeoja 1:n pohjalle odottamaan paikalla myöhemmin suoritettavia jatkotutkimuksia rakenteiden ja kerrosten todellisen

laajuuden selvittämiseksi. Sen sijaan tontilta I-7-7 ei löytynyt arkeologisesti merkittäviä rakenteita tai kerroksia, minkä vuoksi sen alueen maankäyttösuunnitelmille ei jatkossa ole muinaismuistolain asettamaa estettä.

Kotkassa 26. 4. 2012

Marita Kykyri

8. LÄHDELUETTELO

8.1. Painamattomat lähteet

Hakanpää, Päivi 2006. Kotka, Ruotsinsalmen merisairaalan koekaivaus Datariinan tontilla. Kaivauskertomus. Museovirasto.

Hakanpää, Päivi 2007. Kotkansaaren kaupunkiarkeologinen inventointi. Kotkansaari – Ruotsinsalmen linnoituskaupunki. РОЧЕНСАЛЬМСКИЙ ПОРТЪ. Inventointikertomus. Museovirasto.

Handlingar rörande Kronouppbördan i Kotka stad år 1898-1901. Uppbördslängd för mantalspenningar I Kotka stad år 1899-1901. Kotkan kaupunki rahatoimisto. Bh:10-12. Kotkan kaupungin arkisto.

Karta Beskrifning öfver för detta Kotka och Kymmenegårds Fästningar underlydande ägor belägne i Kymmene Socken, Kymmene Härad och Wiborgs Län, upprättad af undertecknad commissions Landmätare år 1844. 31.12. 1844 C. G. Aminoff. Suomen Kansallisarkisto.

Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne. KAMH G9 9/1-4. Laatinut C. G. Aminoff vuonna 1844. Suomen Kansallisarkisto.

Koivisto, Andreas 2007. Kotka, Ruotsinsalmen merisairaalan kaivaus Datariinan tontilla. Kaivauskertomus. Museovirasto.

Kotka, Ruotsinsalmi, Piirustus n:o 1/99. Museovirasto, Rakennushistorian osasto, Hamina.

Kotka Stads tomtebok 1884-. Upprättad år 1884 af Emil Graeffe. Bic 3. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto.

Kotkan kaupungin henkikirjat 1904-1920. Kotkan kaupungin arkisto.

Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Kykyri, Marita 2005. Kotka, Kauppatori, Toriparkki. 1700-1800-lukuun ajoittuvan kaupunkiarkeologisen kohteen valvontakaivaus. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2011. Kotka, Kotkansaari. Koulukatu 21. Tontti II-31-10. Arkeologinen koe- ja valvontakaivaus 2011. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Museoviraston lausunto Dnro: 299/303/2011 9.6. 2011. Lausunto asemakaavamuutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta, 1. kaupunginosa Kotkansaari, osa korttelia 7, osa tontteja 3, 4, 5 ja tontti 7, osa Satamakatua.

Museoviraston lausunto Dnro: 420/303/2011 11.8. 2011. Lausunto Kotkan Satamakadun ja Ruukinkadun kulmauksen tontteja 1-7-4, 1-7-5 ja 1-7-7- koskevien rakennushankkeiden edellyttämistä arkeologisista tutkimuksista.

Museoviraston tutkimuslupapäätös Dnro: 030/302/2011 10.6. 2011. Päätös tutkimusluvan myöntämisestä arkeologisiin koekaivauksiin Kotkan Kotkansaaren tonteilla 285-2-31-2 (ns. Järjestöalon tontti, Korkeavuorenkatu 13), 285-1-7-4 (Satamakatu 1), 285-1-7-5 (Ruukinkatu 15), 285-1-7-7 (Vuorikatu 2) ja 285-1-99-7 (Satamakatu 5).

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Asemakaavan muutos 1. kaupunginosa Kotkansaari, osa korttelia 7, osa tontteja 3, 4, 5 ja tontti 7, osa Satamakatua. Kaava numero 0311. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2011.

Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och häräd af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67 af C. Reuter. Sisäasiainministeriön kartta-arkisto/Kotkan kartat. Ich* 3. 274:02. Suomen Kansallisarkisto.

Rakennuspiirustukset. Rakennuspiirustusarkisto. Tontit I-7-4, I-7-5 ja I-7-7. Satamakatu 1, Ruukinkatu 15, Vuorikatu 2. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto.

Ruotsinsalmen sataman pääsuunnitelma Kotkansaarella vuodelta 1801. Hallitsevan senaatin aktikartat. Hallitseva Senaatti Dno 297/--. Suomen Kansallisarkisto.

Ryökkynen, Ari 2010. Kotkansaaren ruutukaava-alueen (kaupunginosat 1-4) osittainen inventointi v. 1878-2010. Kymenlaakson museo.

VeSa 1824. Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto. 33 EN Ruotsinsalmi. Kotkan sataman asemakaavan osa. Merilaivaston hallinnolle kuuluvan palaneen siipirakennuksen piirrokset. Suomen Kansallisarkisto.

VeSa 1827. Ruotsinsalmen linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto. 43 EN Ruotsinsalmi. Kotkan sataman asemakaavan osa. Rakennusten ja kattojen purkamistyöt. Suomen Kansallisarkisto.

8.2. Painetut lähteet:

Airola, Olli 1978. Ruotsinsalmen merilinnoitus ja sen sotilaallinen merkitys. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:10-84. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Harjunpää, Kaisu 1972. Kotkan satama 1872-1972. Kotka.

Harjunpää, Kaisu 1978. Ruotsinsalmen linnoitusyhdykskunta ja sen elämä. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:85-117. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Hultin, Herman 1904. Kotkan kaupungin historia. Kotka.

Koho, Liisa 2002. ”Til Kotka Finland”. Norjalaiset rakensivat sahan Kotkaan... NORSKA. Kymenlaakson maakuntamuseon julkaisuja no 28:5-15. Toim. Koho, Liisa et al. Hamina.

Palmberg, H. 1938. Ruotzinsalmi. Lehtisiä Kotkanseudun historiasta. Julkaissut Kymenlaakson museoseura. Kouvola.

Rosén, Ragnar 1953. Kotkan esivaiheet. Kotkan historia I: 1-90. Toim. Anttila, Leo et al. Helsinki.

Röntgen, Robert E. 2007. Deutsche Porzellanmarken von bis heute. Regenstauf.

Saarinen, Juhani 1999. Kotka irtautuu Kymistä. Kymistä Kotkaan. Osa I, ss. 293-397. Porvoo.

Saarinen, Juhani 2008. Miljoonamöljä. Kotkan Satama 1871-2008. Porvoo.

8.3. Sanomalehdet

Kymen Sanomat 4.5. 2011. Kotkan kaupunkimuriin uudenlaisia sakaroita.

Kymen Sanomat 31.5. 2011. Hotelli ja Rubicon samaan rakennukseen Satamakadulle.

Kymen Sanomat 3.8. 2011. Uusi kaavaehdotus säästää satamamakasiinin.

Kymen Sanomat 14.12. 2011. Satamamakasiini sai suojan Kotkan asemakaavassa.

Kotkan Sanomat 30.3. 2012. Löydöt piirtävät kuvaa menneestä.

9. LIITELUETTELO

n:o 1a mustavalkonegatiiviluettelo YLEV51882:1-64.

n:o 1b diapositiiviluettelo YLEV51883:1-135.

n:o 2 löytöluettelo KM 38989:1-42

n:o 3 karttaluettelo (kartat n:o 1-21)

Kaivauskertomus koostuu kahdesta osasta: varsinaisesta kaivauskertomuksesta, johon liittyy mustavalkonegatiivi-, diapositiivi- sekä löytöluettelo sekä erillisestä karttaosasta, johon kuuluvat karttaluettelo, karttamerkkien selite sekä kaivauskartat.

Kaivauskertomuksen etukannen kuva: Koeoja 1 NW-pään rakenteita vaaitaan. Kuvassa tutkimusapulainen Laija Simponen sekä tutkija Ari Ryökkynen Kymenlaakson museosta. SW. Kuva KyM. M. Kykyri.

Karttaosan kannen kuva: Koeoja 1 SE-osan kerroksia dokumentoidaan piirtäen. Kuvassa tutkimusapulainen Laija Simponen. SE. Kuva KyM. M. Kykyri.